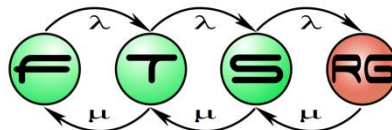

Folyamatmodellezés

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Hibatűrő Rendszerek Kutatócsoport

Tartalom

Ismétlés, kitekintés

Folyamatmodellezés célja

Folyamatmodellek

Vezérlési folyam

Megvalósítás

Tartalom

Ismétlés, kitekintés

Folyamatmodellezés célja

Folyamatmodellek

Vezérlési folyam

Megvalósítás

Ismétlés: felépítési vs. viselkedési modellek

■ Felépítési (*structural*) modellek

- Statikus
- Rész és egész, összetevők
- Kapcsolatok, összeköttetések

Az autóban van kamera és kormányvezérlő

A kamera jeleket küld a sáv elhagyásáról (mennyit? mikor?)

■ **Viselkedési** (*behavioral*) modellek

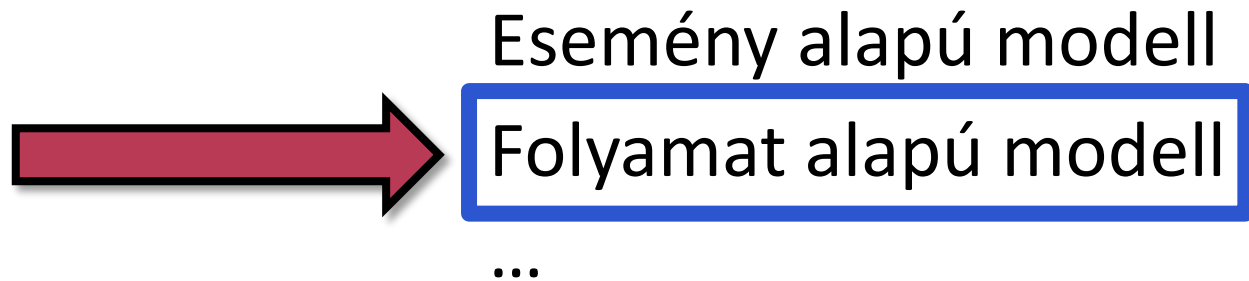
- Dinamikus
- Időbeli lefolyás
- Állapot, folyamat
- Reakciók a külvilágra

A sáv tartó rendszerben a kamera jeleit fogadva a kormányvezérlő beavatkozik (mikor/hogyan?)

■ Nem fed le mindent, nem válik élesen szét...

Viselkedésmodellek fő kérdései

- Mit „csinál” a rendszer?

- Most „milyen”, és hogyan változik a rendszer?

Folyamat: lépések sorozata, melyek sorrendben történő végrehajtása valamilyen célra vezet.

Tartalom

Ismétlés, kitekintés

Folyamatmodellezés célja

Folyamatmodellek

Vezérlési folyam

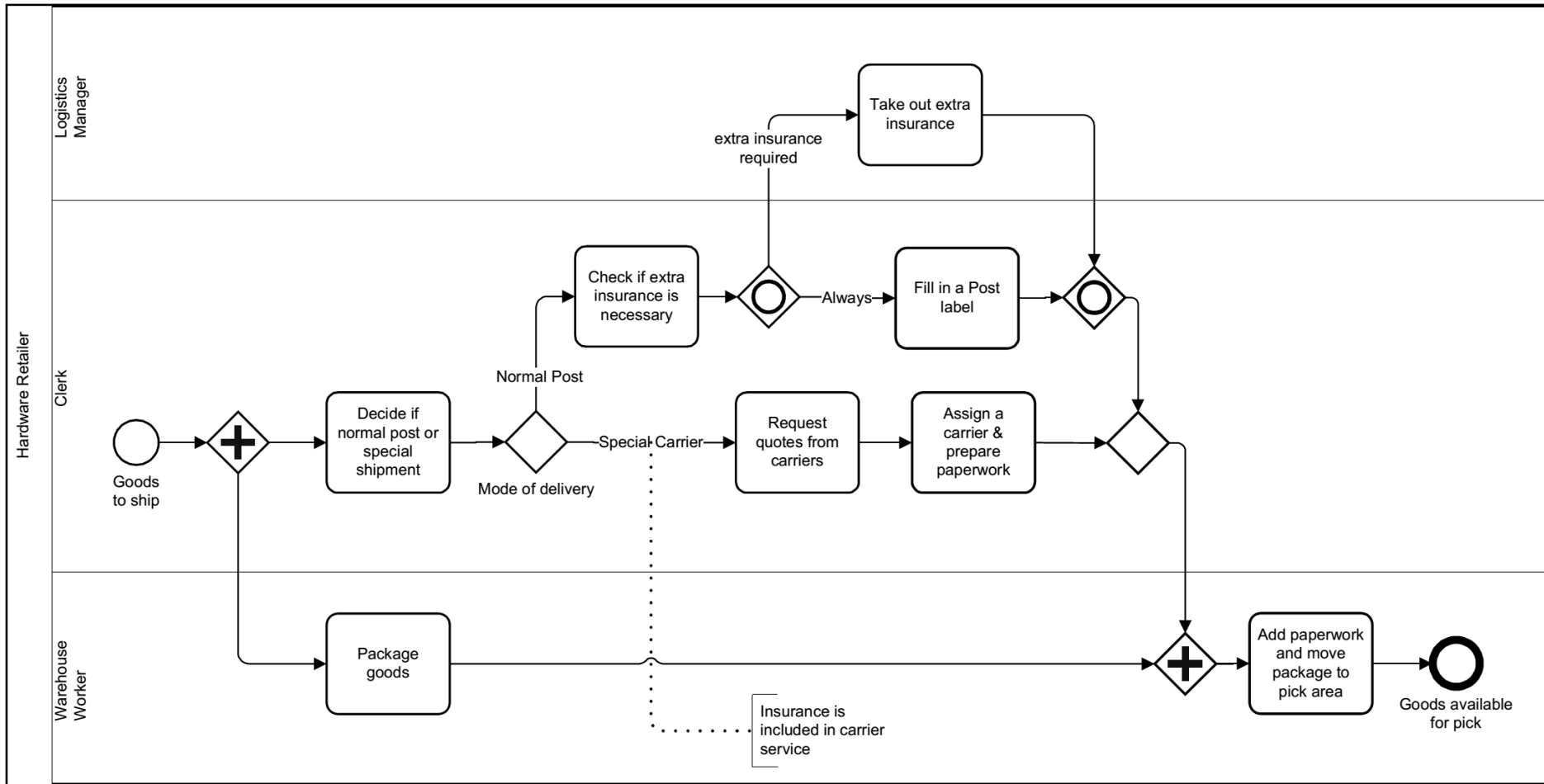

Megvalósítás

Folyamatmodellezés célja

- Dokumentáció
- Implementáció
 - Végrehajtható modellek
 - Kódgenerálás
- Modell szintű ellenőrzés (Verifikáció)
 - Szimuláció
 - Monitorozás
 - Automatizált modellellenőrzés

Példa: HW rendelés kiszállítása

Példa: HW rendelés kiszállítása

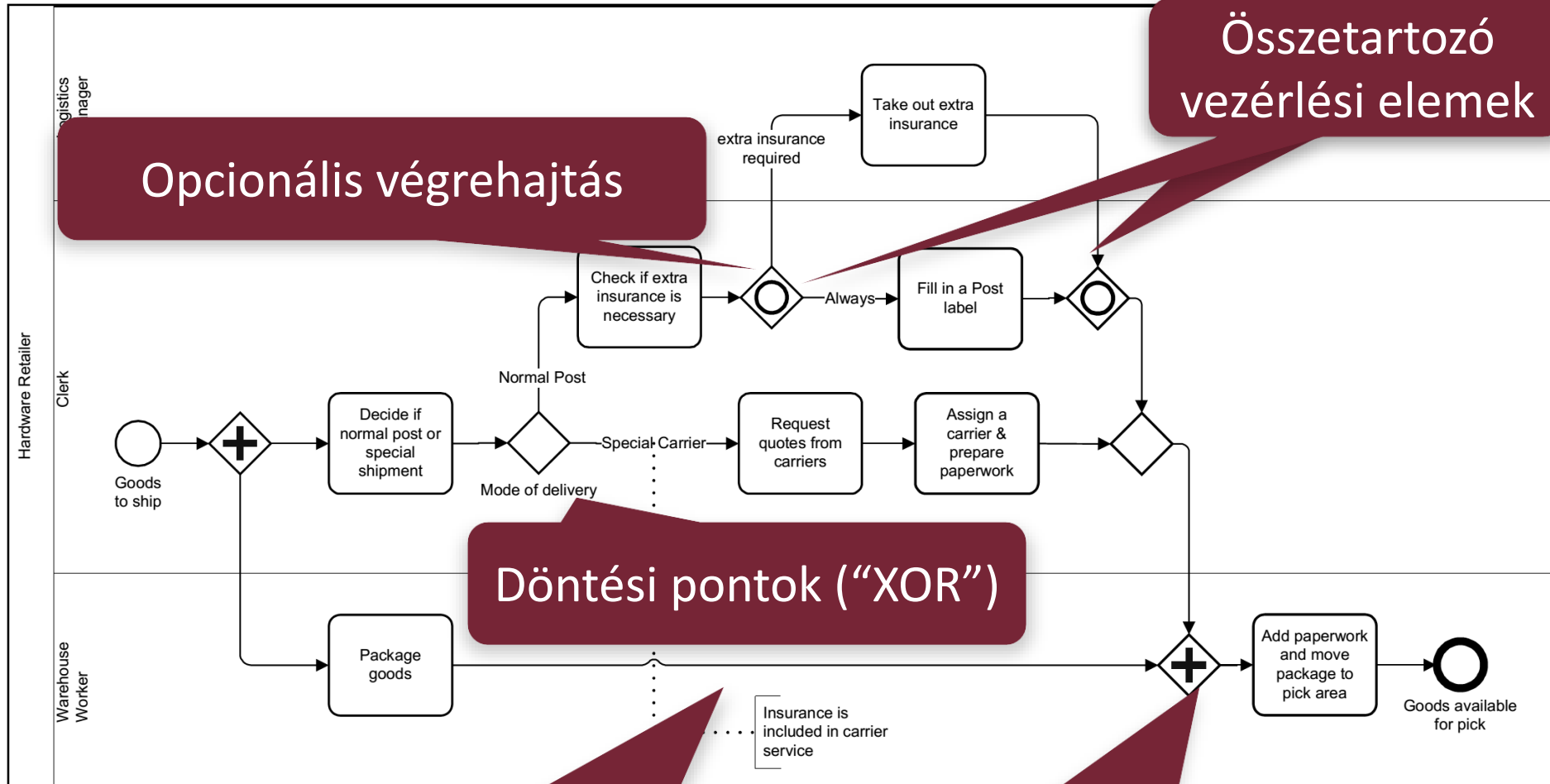
Összetartozó vezérlési elemek

Opcionális végrehajtás

Döntési pontok ("XOR")

Lépések végrehajtási sorrendje

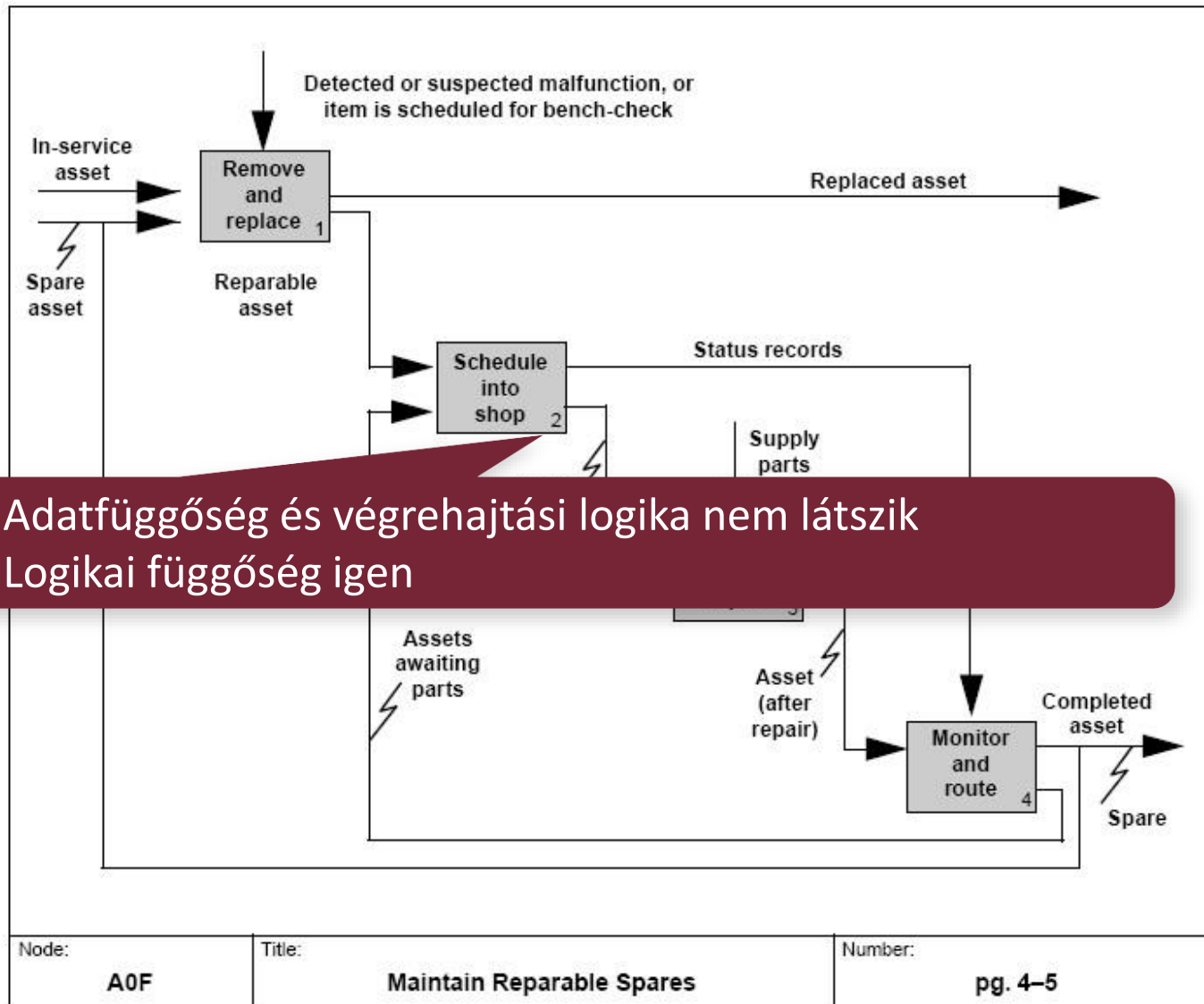
"Párhuzamos" (független) végrehajtás ("AND")

Mire épül?

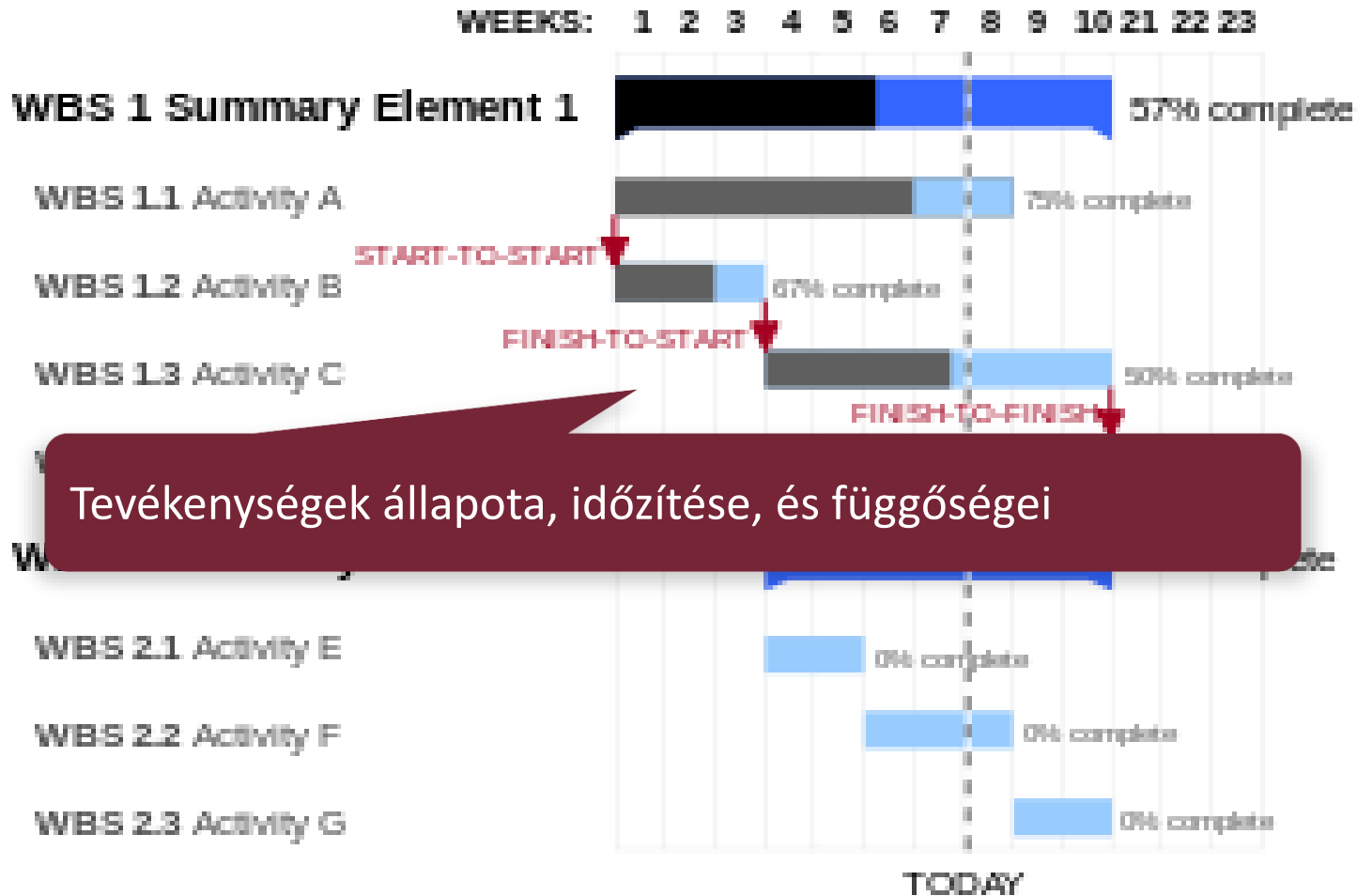
- Történeti előzmények
 - Programok vezérlési szerkezete
 - Ütemezés (pl. GANTT diagramok)
 - Gyártási/irodai folyamatok modellezése
 - IDEF-0: 1980-as évek, US AirForce
 - Logisztikai folyamatok leírása
 - Üzemeltetés: “runbook”
- Közös elemek
 - Vannak elemi lépések
 - Köztük függőségek (idő? adat? sorrend?)
 - Döntési pontok
 - → általános célú folyamatmodellezési nyelvek (pl. BPMN)

Példa: IDEF-0

Adatfüggőség és végrehajtási logika nem látszik
Logikai függőség igen

Példa: GANTT

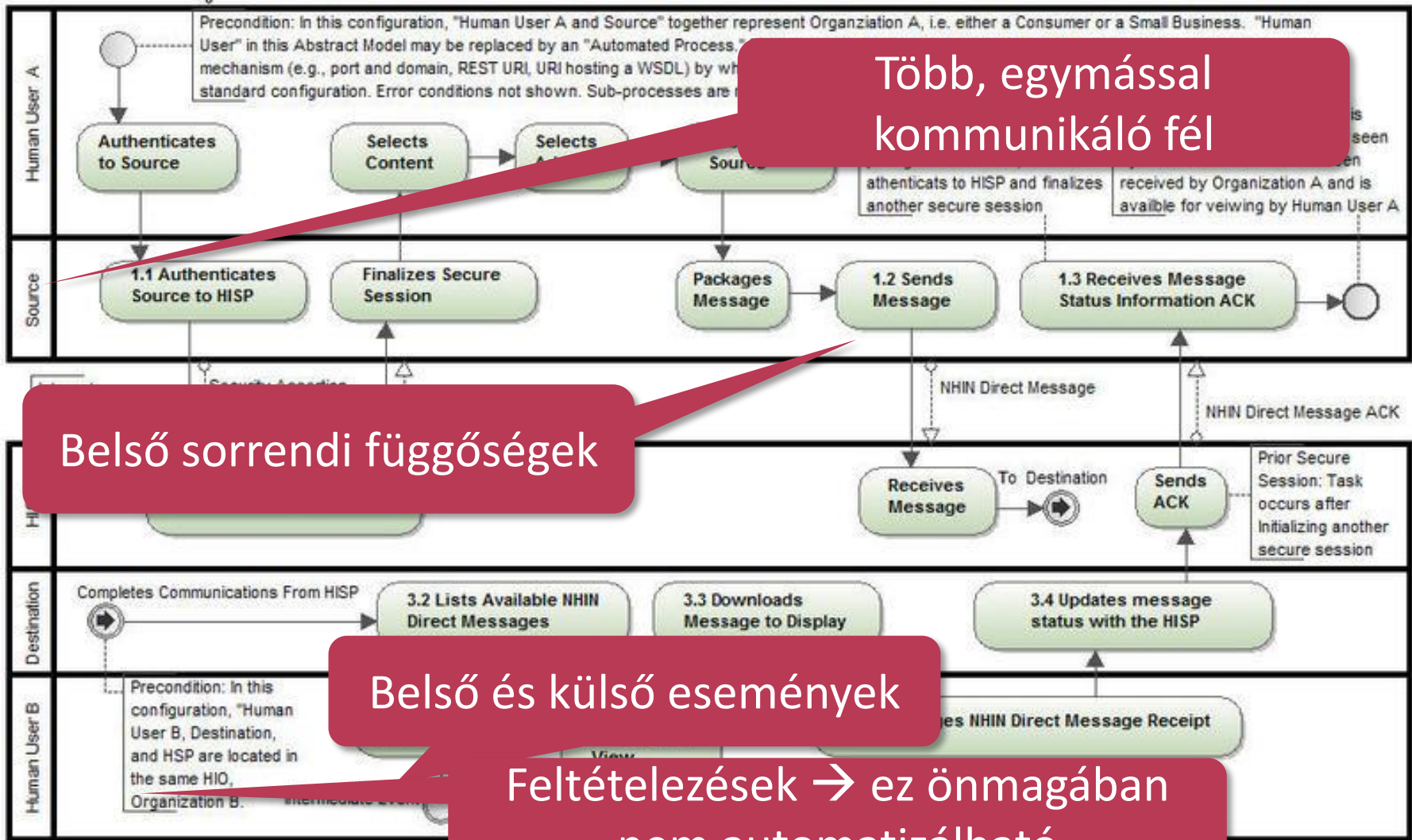
Mit használ fel?

- Ötlet rendszer/szoftvertervezésben:
 - használjunk fel meglévő elemeket
 - Írjuk le az összetett rendszer működését
- Alapelem lehet sokféle
 - webform validáció, email küldés, adatbázisművelet, távoli webszolgáltatás, emberi interakció, SMS küldés, diagram kirajzolás, stb.
- Mire “fordul” a vezérlési logika?
 - Lehet közvetlen kód (C/C++, C#, Java, ...)
 - Lehet egy végrehajtó környezet bemenete
 - “Csinálj nekem ilyen folyamatot”

Hol használnak még folyamatmodelleket?

- Informatikai rendszerek működtetése
 - ITIL, UK Gov. kezdeményezés
- Protokoll specifikáció
 - Összetett rendszer részei hogy működnek együtt
 - Melyik komponensnek mi a szerepe
- Végrehajtható folyamatok tervezése
 - Rendeléskiértékelés, hitelbírálóat előkészítése, ...
- Adatfeldolgozási/elemzési folyamatok

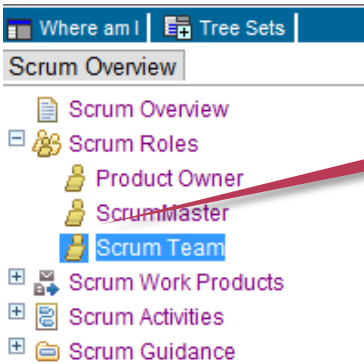
Példa: egészségügyi adatok kezelése

<http://wiki.directproject.org/Abstract+Model+Examples>

Példa: agilis fejlesztés, mint folyamat

Szerepek, termékek

Scrum Roles > Scrum Team

Role: Scrum Team

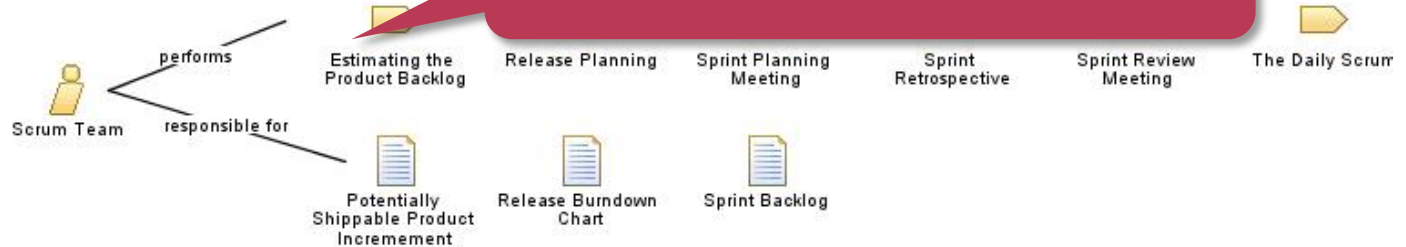

The Scrum Team builds the product that the customer is going to consume: the software or website, for example. The team in Scrum is "cross-functional" - it includes all the expertise necessary to deliver the potentially shippable product each Sprint - and it is "self-organizing", with a very high degree of autonomy and accountability.

Role Sets: Scrum Roles

A csoportmunka lépései

Relationships

<http://www.eclipse.org/epf/>

Példák

- Banki folyamatok modellezése
 - Milyen tevékenységek tudnak le “záráskor”?
 - Át tud-e állni a bank a napi többszöri utalásra?
- Gyártási folyamat modellezése
 - Optimális gyártásütemezés: átszereljük vagy újat gyártsunk?
 - Mi történik a gyárban?
 - (ld. Szimuláció előadás)
- Üzletkötési folyamatok modellezése
 - Hol vannak ismétlődő kommunikációs minták?
 - Adatfeldolgozás modell alapon

Példa: adatfeldolgozási folyamat

Lépések: beolvasás,
adatszűrés, grafikon
előállítás, ...

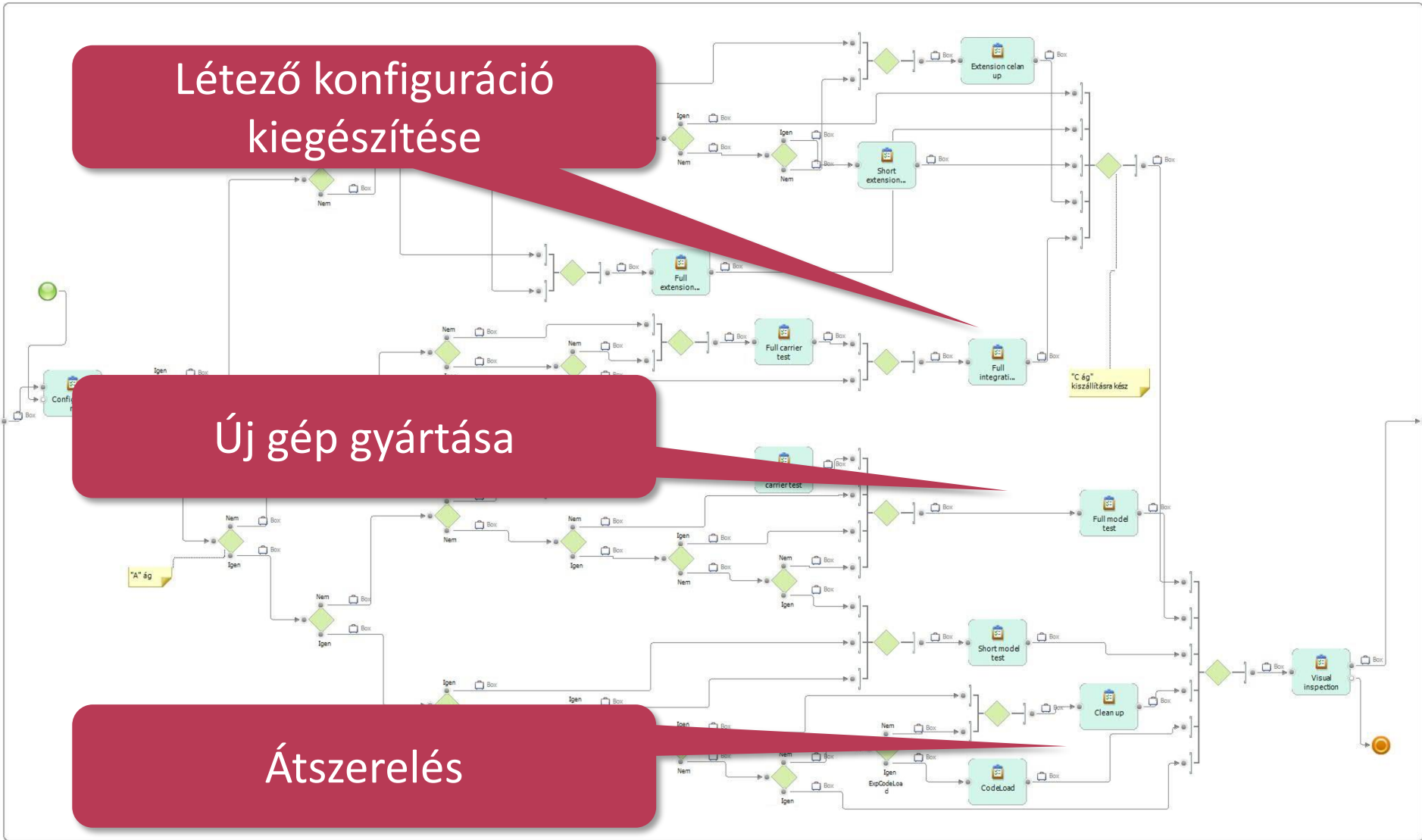
Eszköz: pl. KNIME

Példa: gyári tesztelés, mint folyamat

Létező konfiguráció
kiegészítése

Új gép gyártása

Átszerelés

Folyamatok tervezésének alapfogalmai

- Folyamat leíró nyelv
 - BPMN, jPDL, XPDL, BPEL, UML AD, ...
 - Vezérlés, adatáramlás
 - Adatstruktúrák kapcsolhatóak hozzá
 - Végrehajtandó lépések definíciója
 - Időzítések, erőforrások
- Folyamat minta (template)
 - Pl. “Jegyrendelés” folyamat
 - Verziózás...
- Folyamat példány (instance)
 - „Gönczy László jegyet rendel Lisszabonba”

Tartalom

Ismétlés, kitekintés

Folyamatmodellezés célja

Folyamatmodellek

Vezérlési folyam

Megvalósítás

Elemi tevékenység

Compile

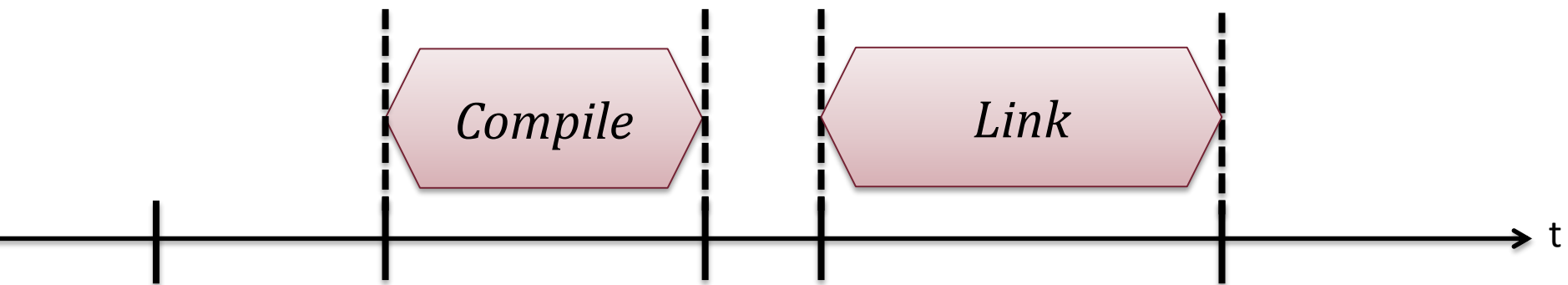
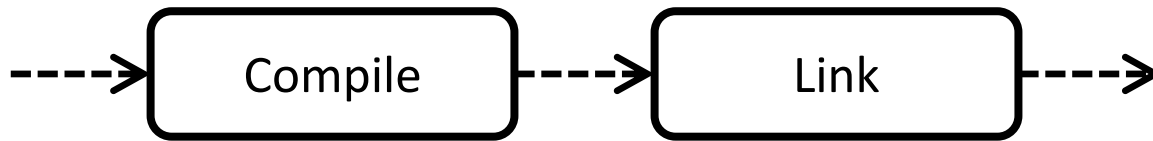
végrehajtás kezdete

végrehajtás vége

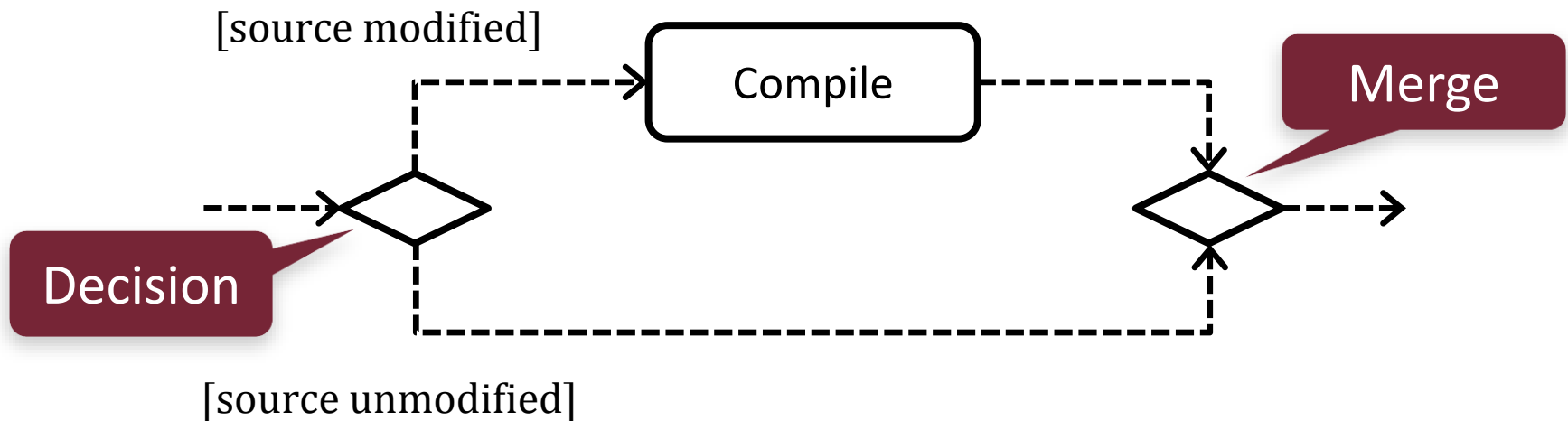
Compile

t

Szekvencia, vezérlésfolyam

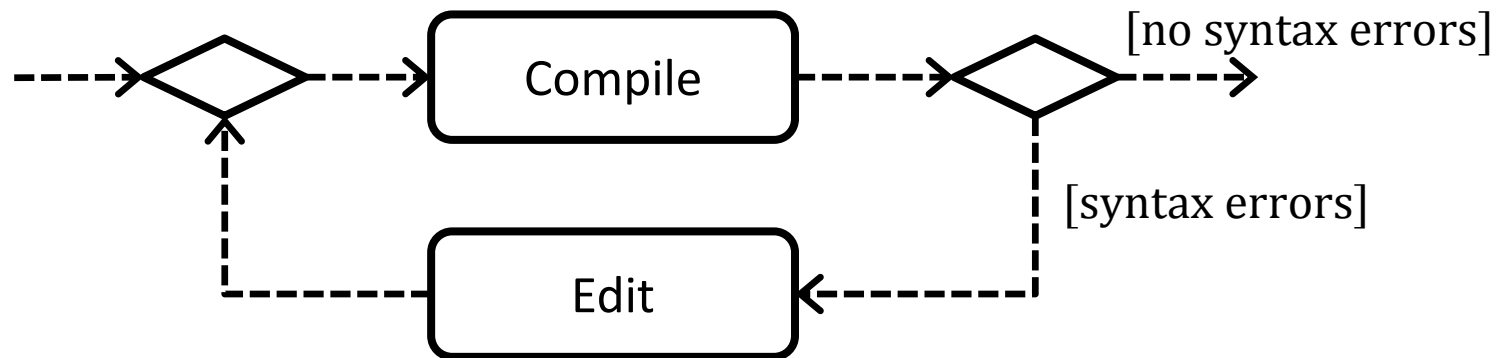
Őrfeltételek, elágazás

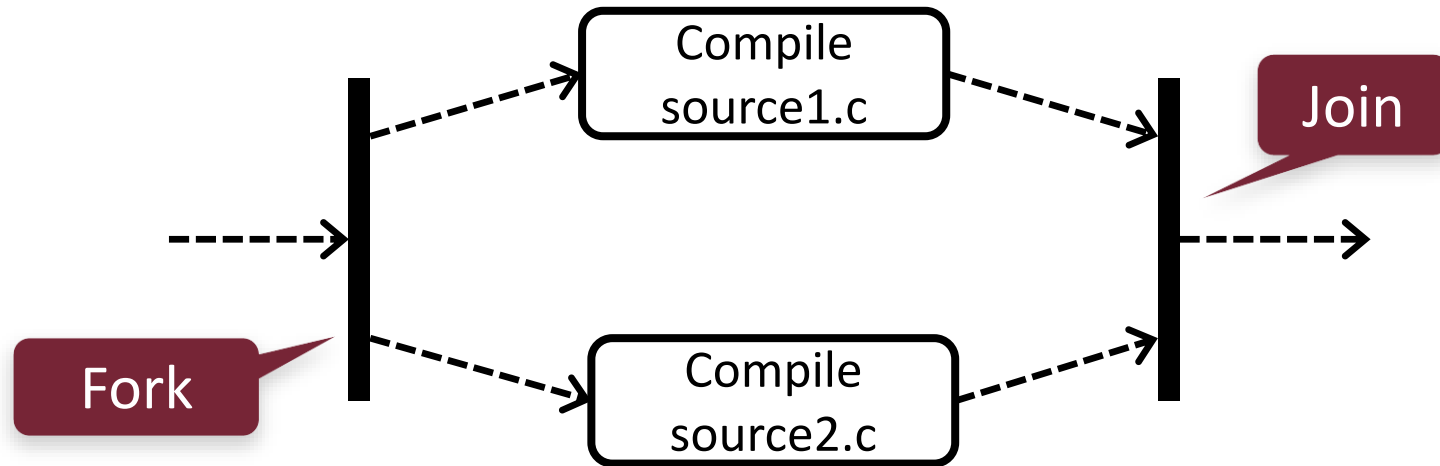
■ Szemantika:

- Csak az egyik ág hajtódik végre
- Nemdeterminizmus lehetséges
 - Átlapolódó őrfeltételek
 - Vagy egyszerűen őrfeltételek nélkül

Ciklus

Fork / Join

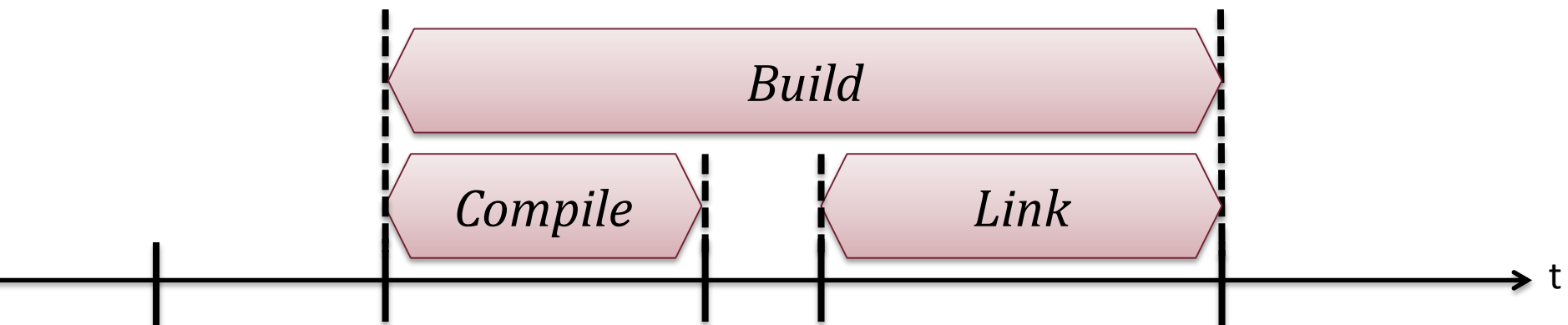
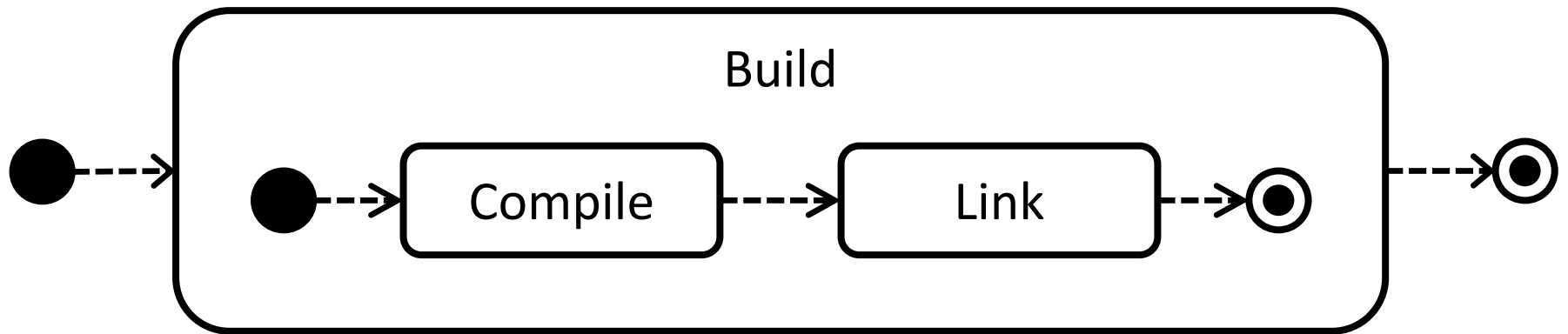

- Szemantika:
 - Nem meghatározott végrehajtási sorrend
 - Párhuzamos / átlapolt végrehajtás is lehet
- Lásd: SzGArch tárgy

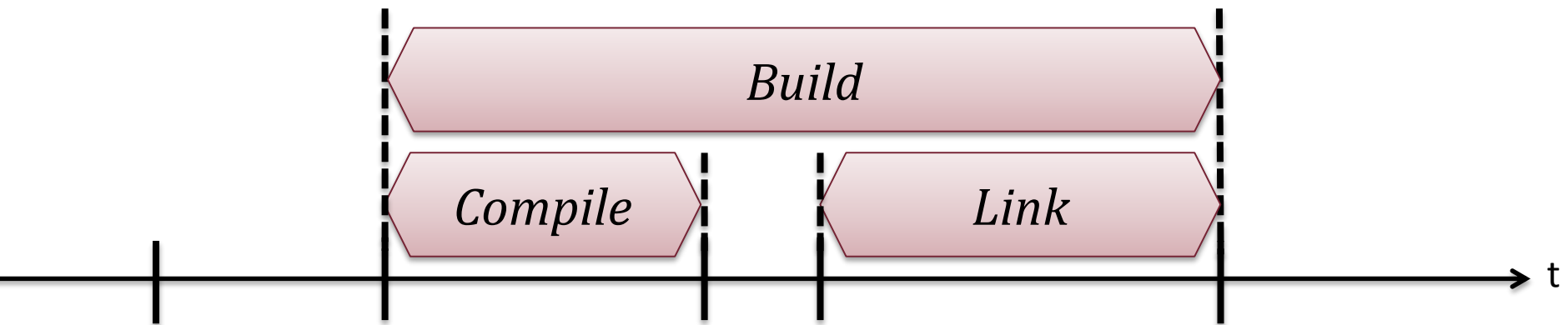
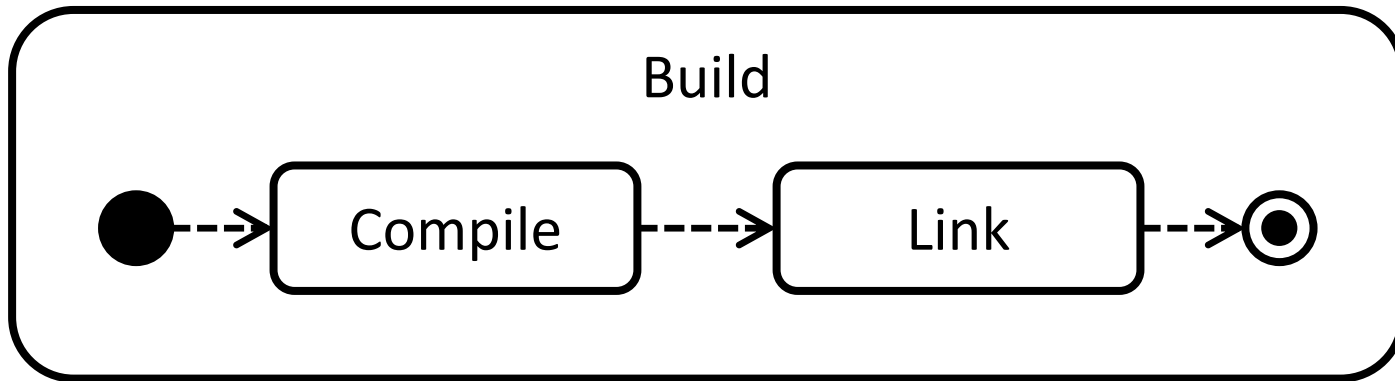
Flow begin / flow end

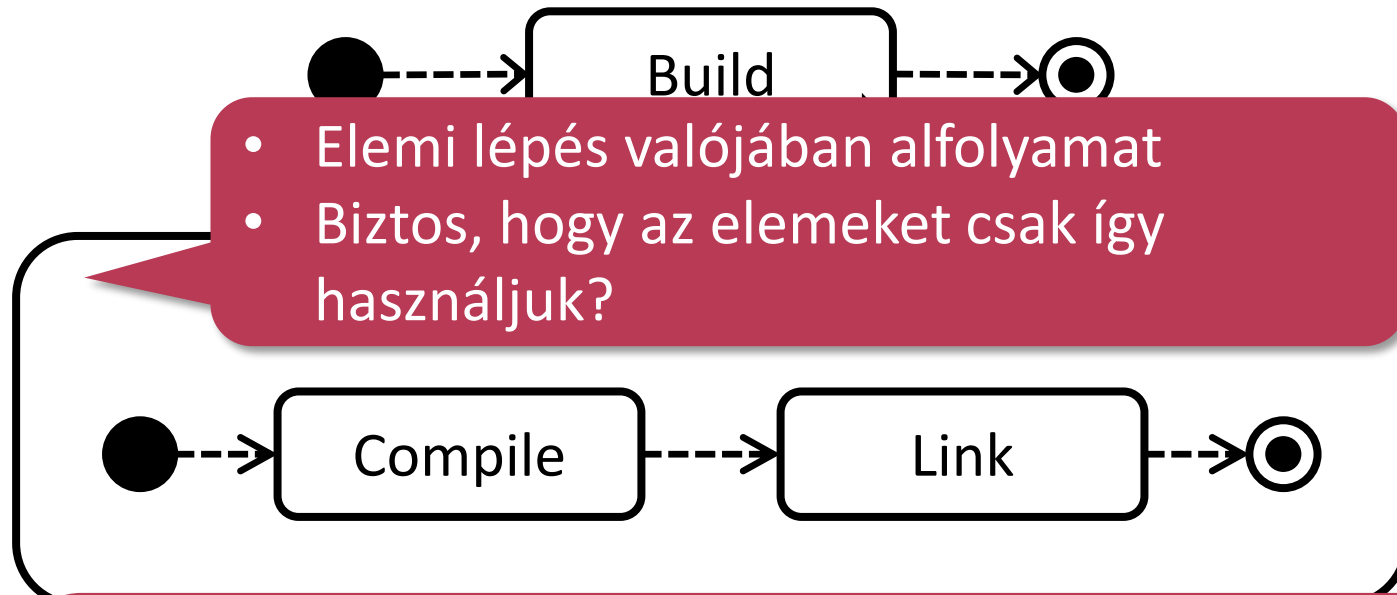
Hierarchia

Hivatkozás / hívás

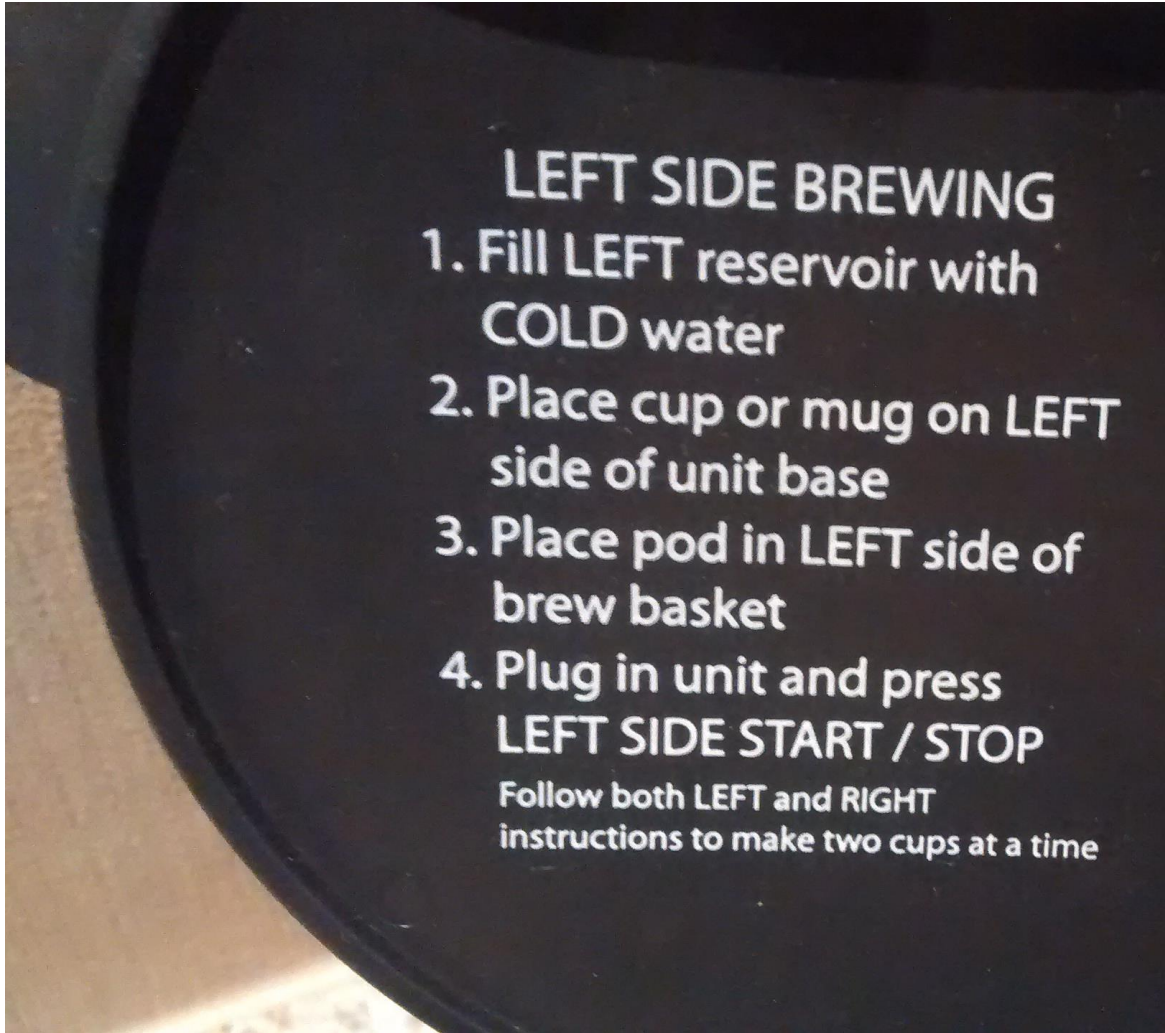

Hivatkozás / hívás

- Beágyazható a "főfolyamatba", ha helyes a finomítás, azaz
- A lépések együtt ugyanazt állítják elő, mint a folyamat
 - Nincs olyan eset, amit nem kezelünk a hívó fél szintjén
 - (Input/output konzisztencia)

Példa: kávéfőzés

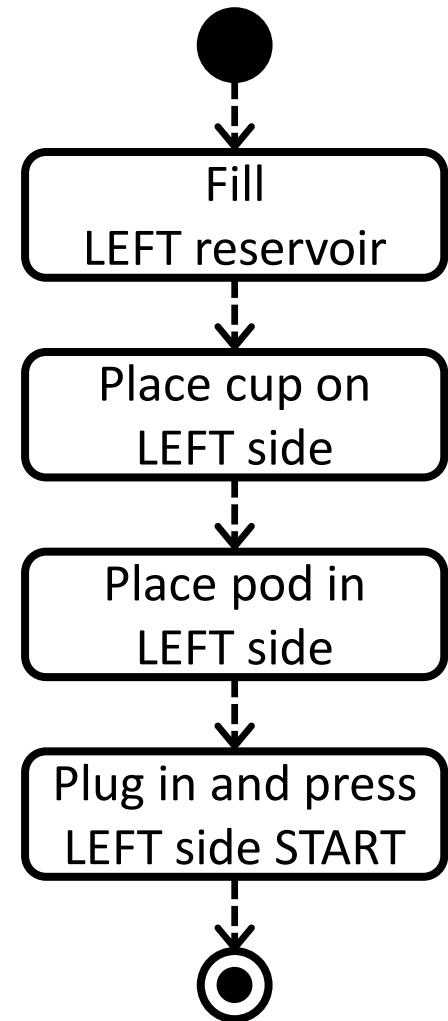
-
- LEFT SIDE BREWING**
1. Fill LEFT reservoir with COLD water
 2. Place cup or mug on LEFT side of unit base
 3. Place pod in LEFT side of brew basket
 4. Plug in unit and press LEFT SIDE START / STOP
- Follow both LEFT and RIGHT instructions to make two cups at a time

1. Töltse meg a BAL tartályt hideg vízzel
2. Tegyen egy bögrét vagy poharat a BAL pohártartóra
3. Tegyen be egy kávépárnát a BAL oldali tartóba
4. Dugja be a kábelt és nyomja meg a BAL OLDAL START/STOP gombot

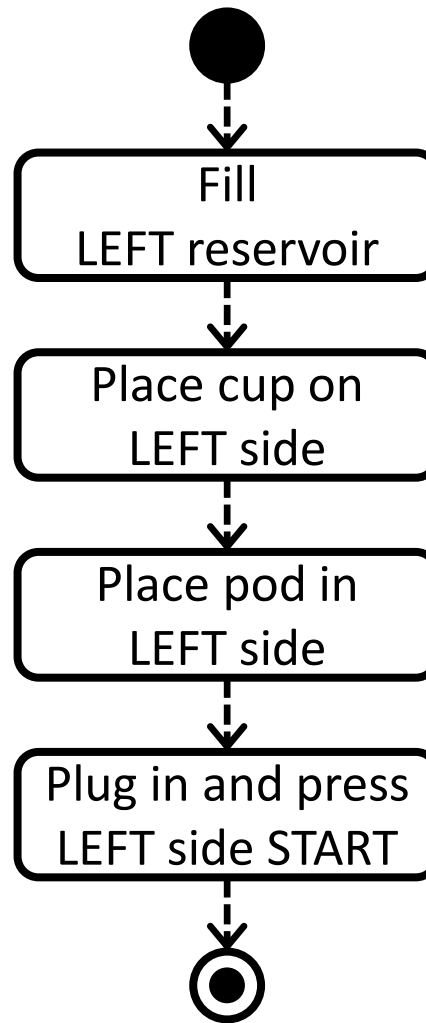
Ha egyszerre két kávé akar főzni, egyszerre kövesse a BAL és JOBB utasításokat

Példa: kávéfőzés

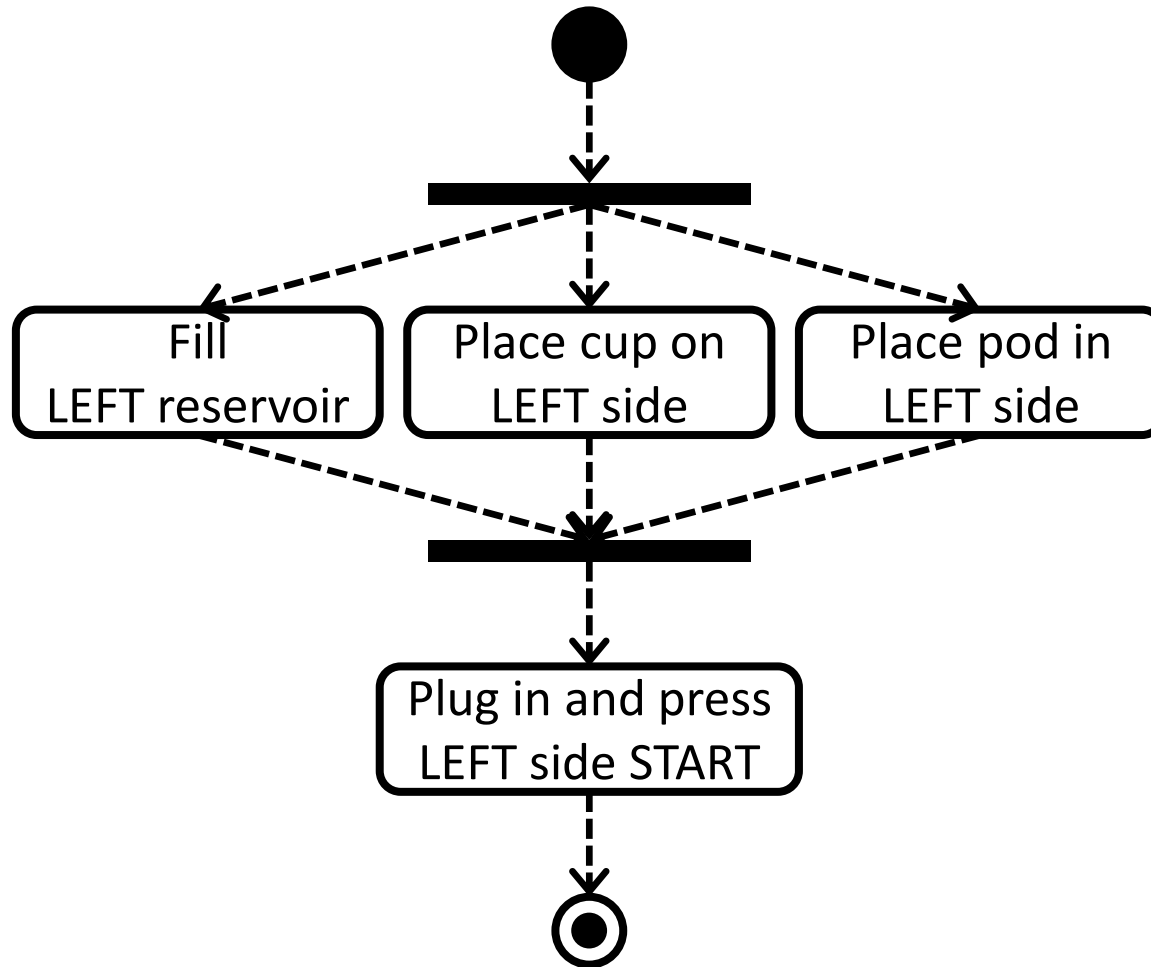
- LEFT SIDE BREWING**
1. Fill LEFT reservoir with COLD water
 2. Place cup or mug on LEFT side of unit base
 3. Place pod in LEFT side of brew basket
 4. Plug in unit and press LEFT SIDE START / STOP
- Follow both LEFT and RIGHT instructions to make two cups at a time

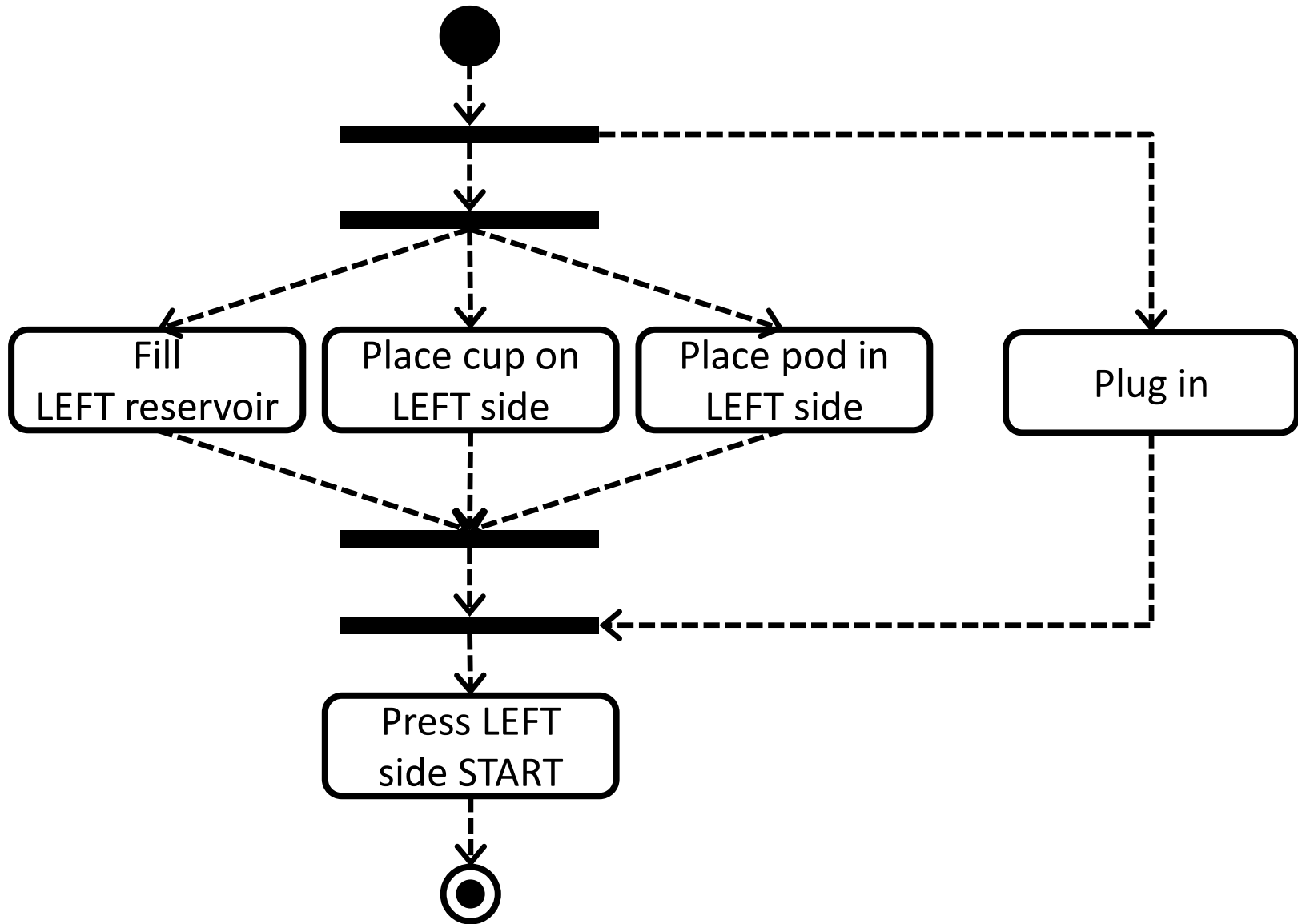
Kávéfőzés

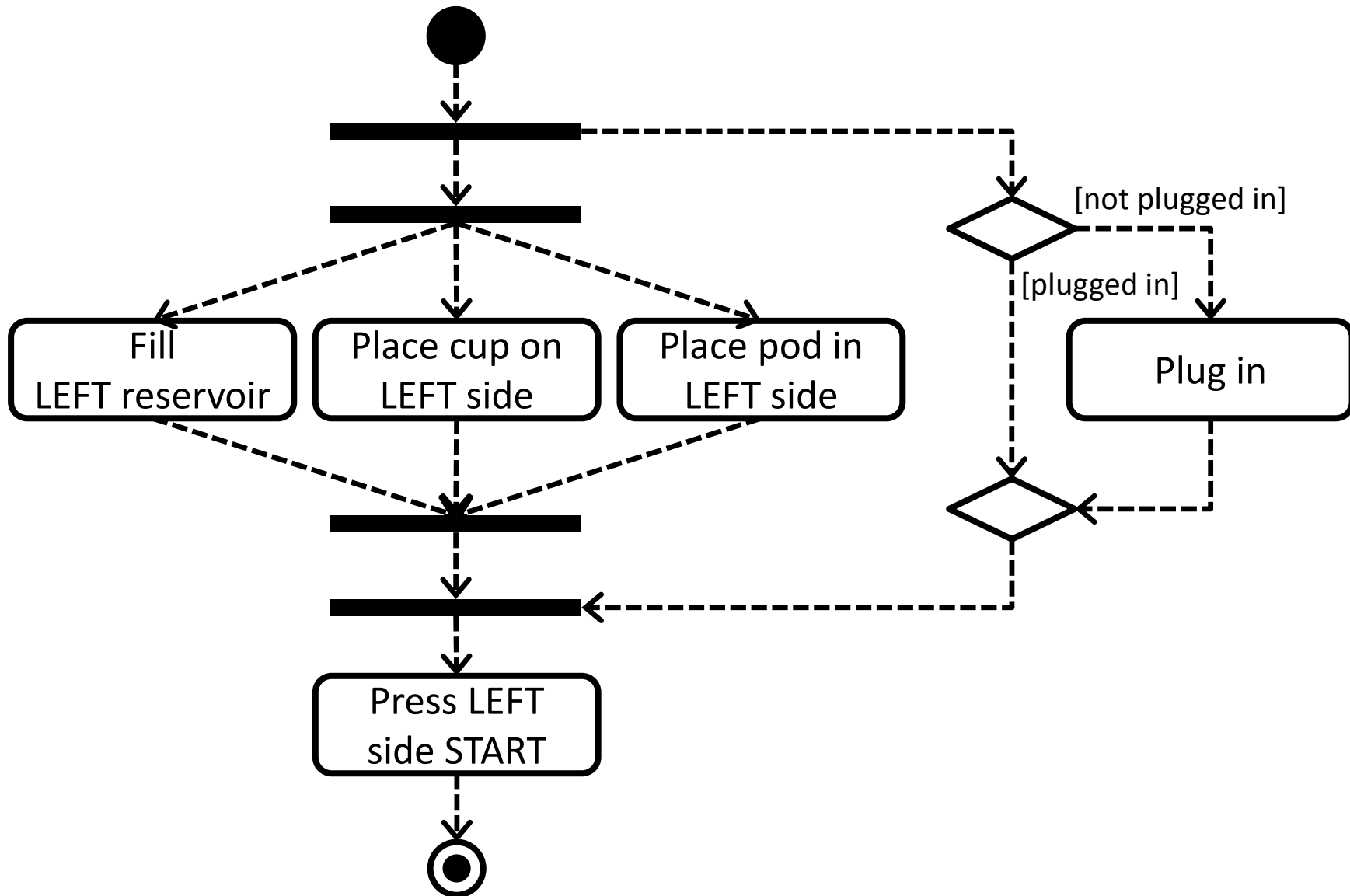
Kávéfőzés

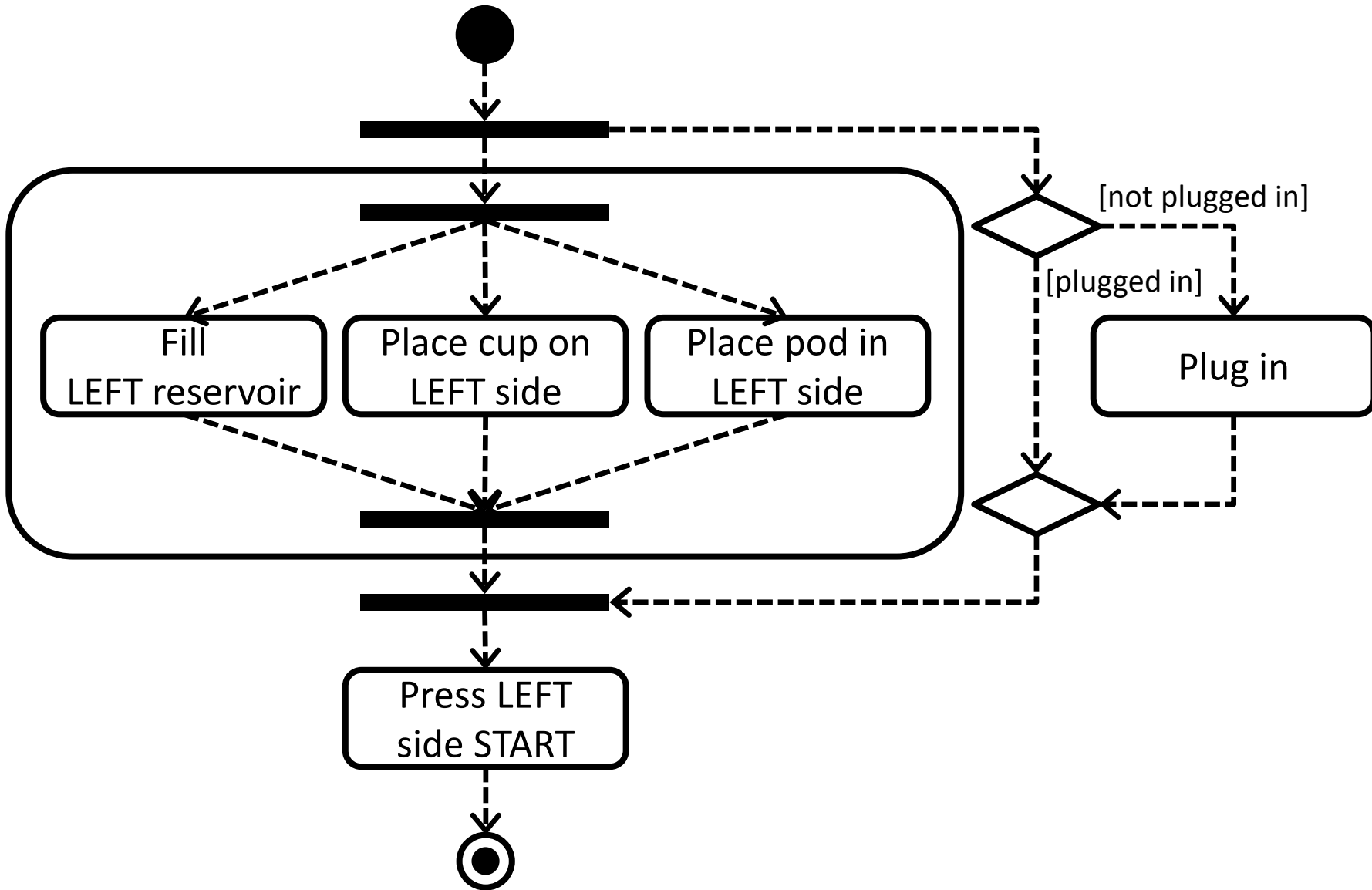
Kávéfőzés

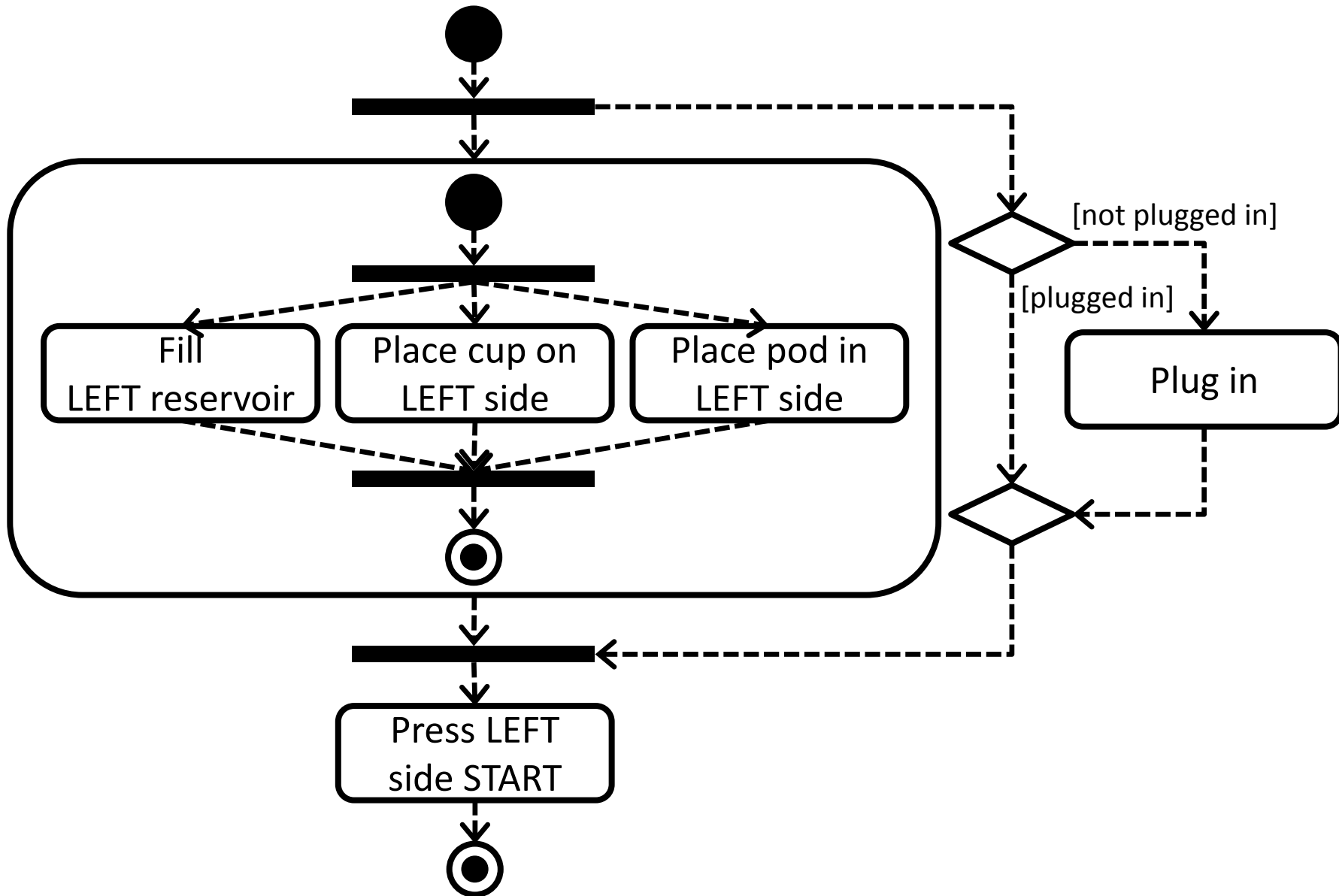
Kávéfőzés

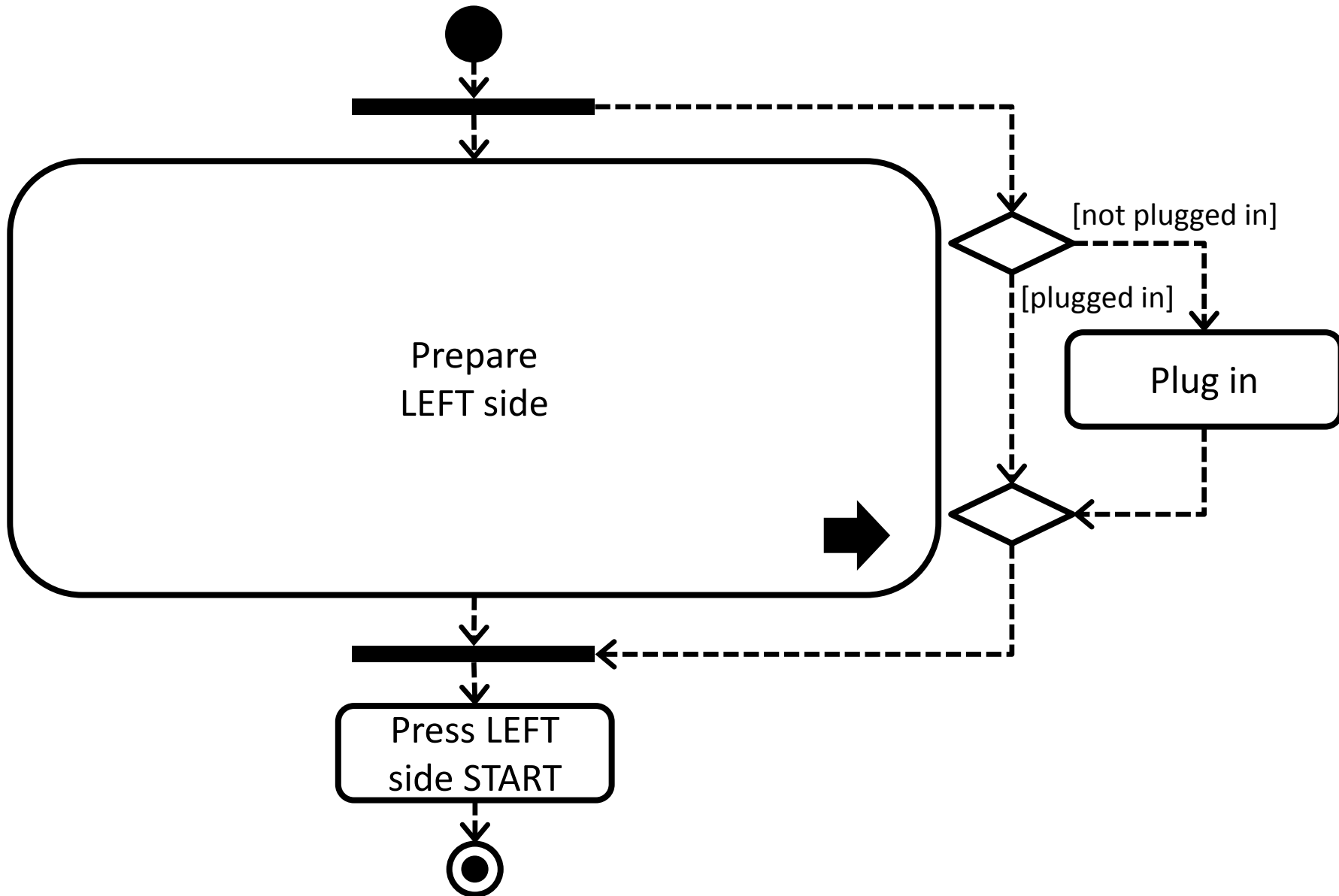
Kávéfőzés

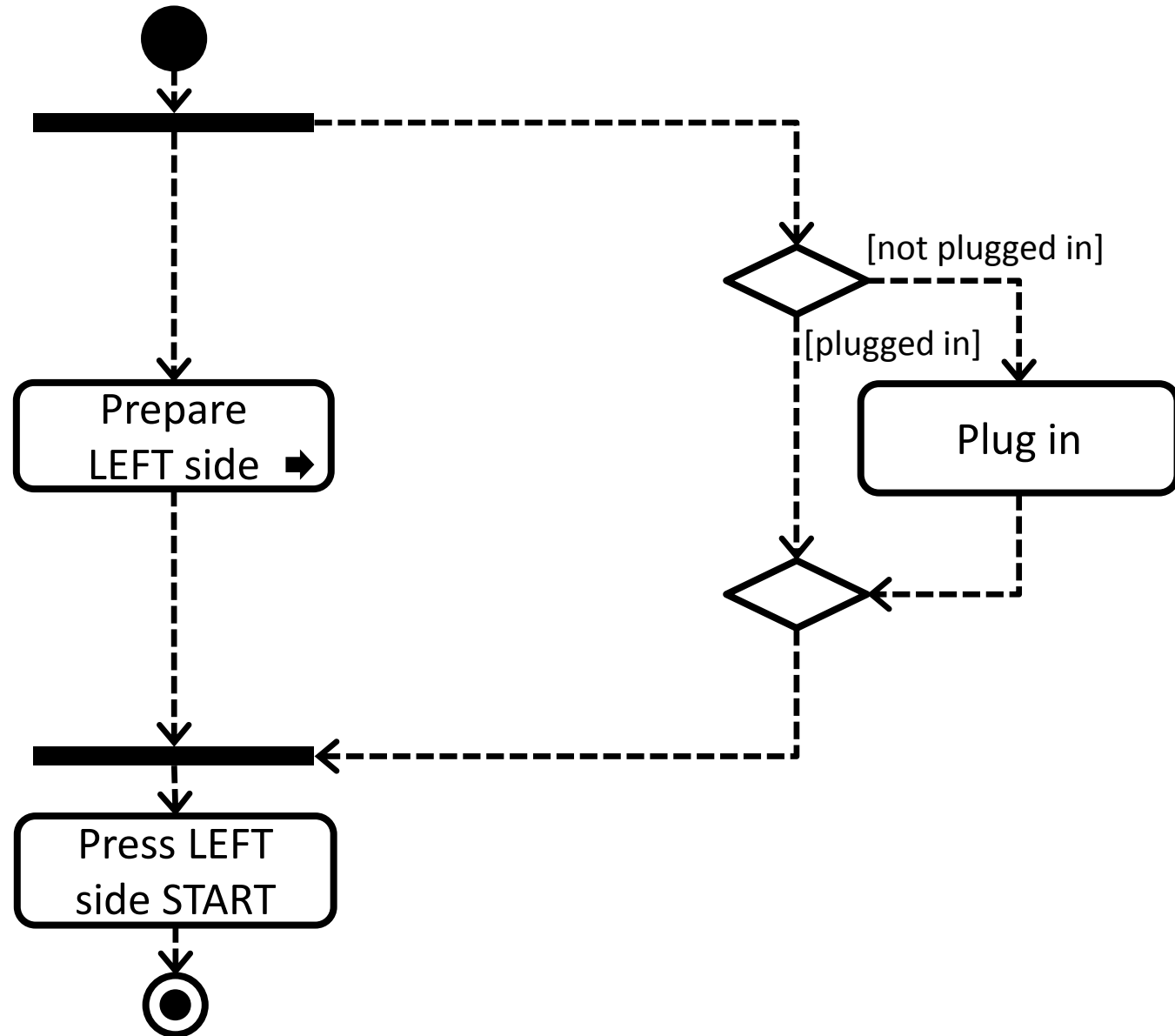
Kávéfőzés

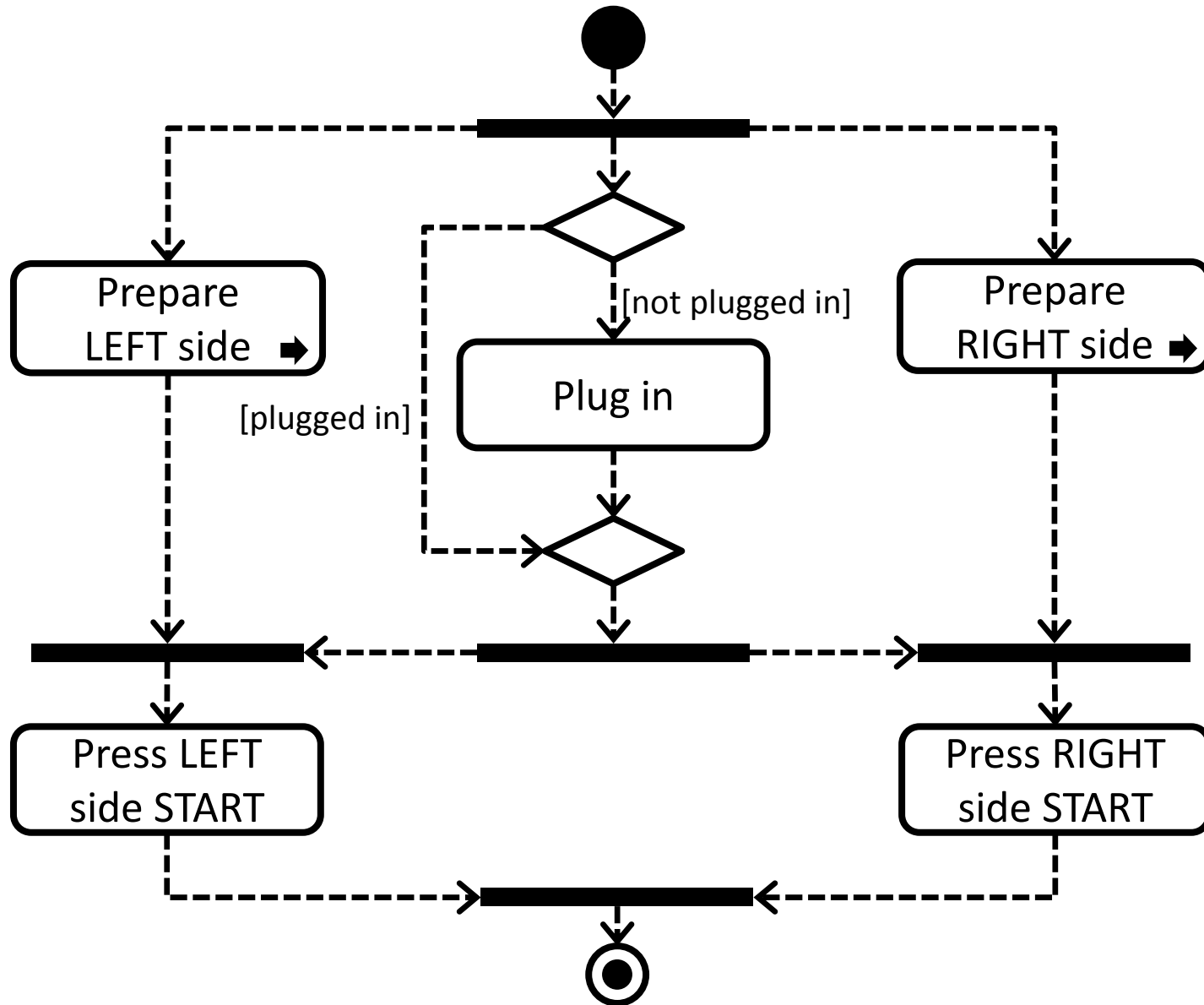
Kávéfőzés

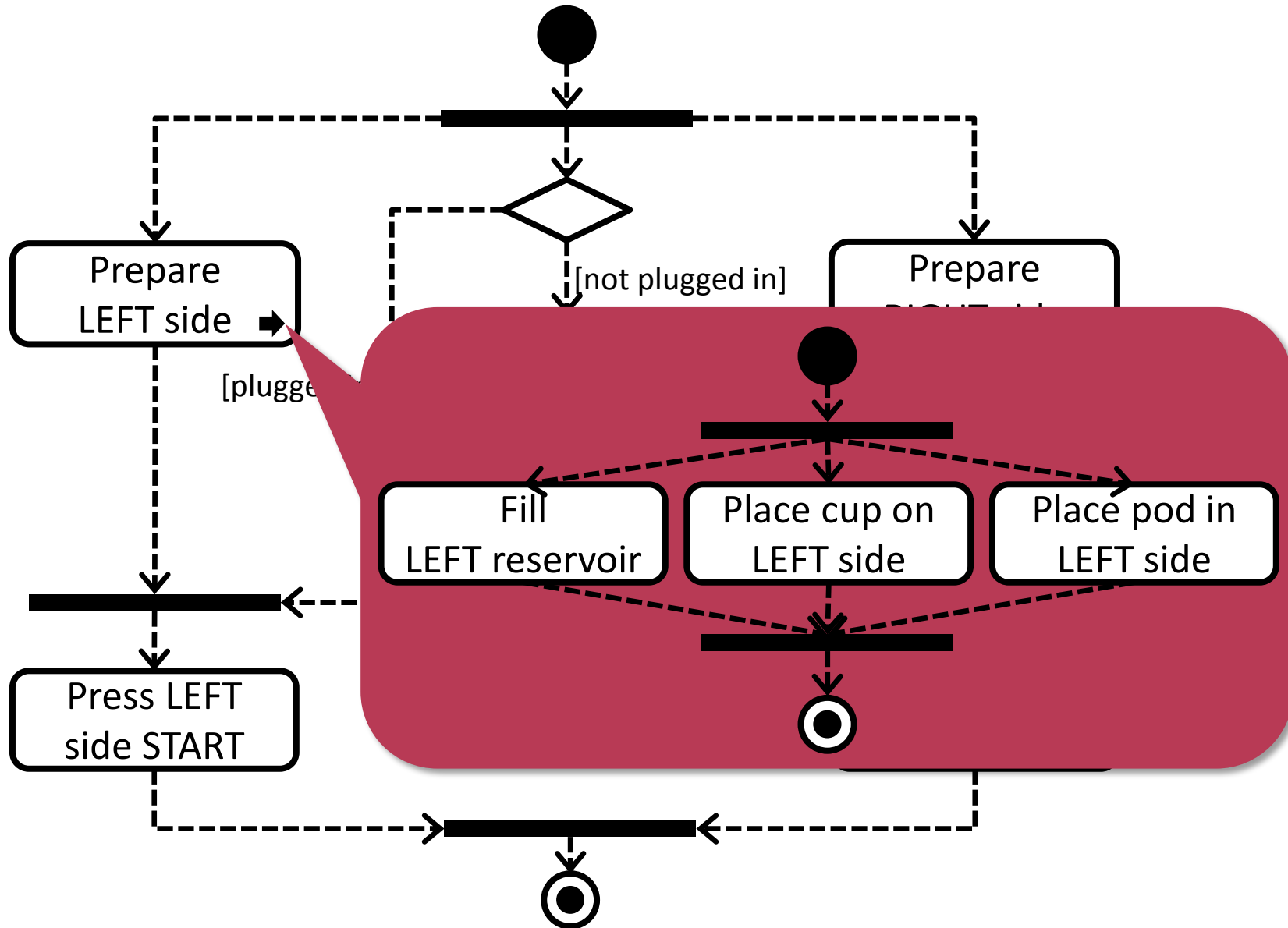
Kávéfőzés

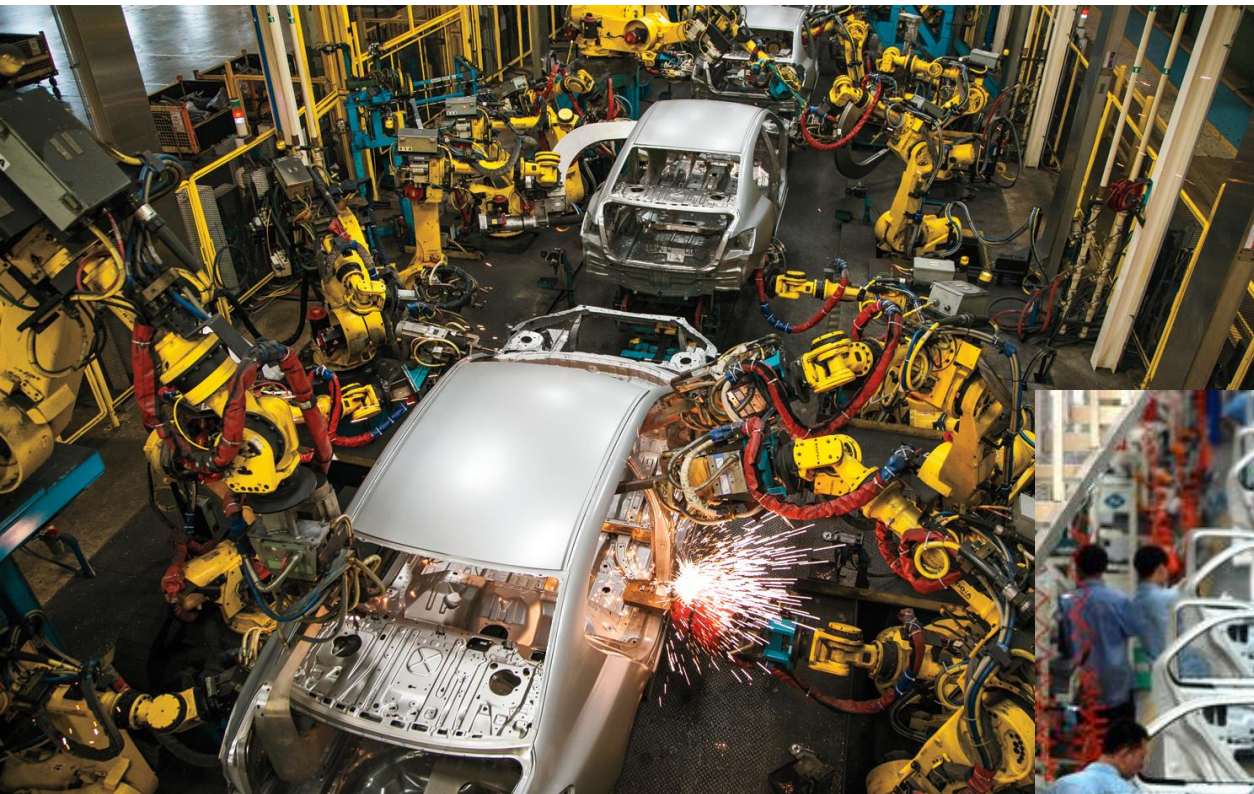
Kávéfőzés

Kávéfőzés

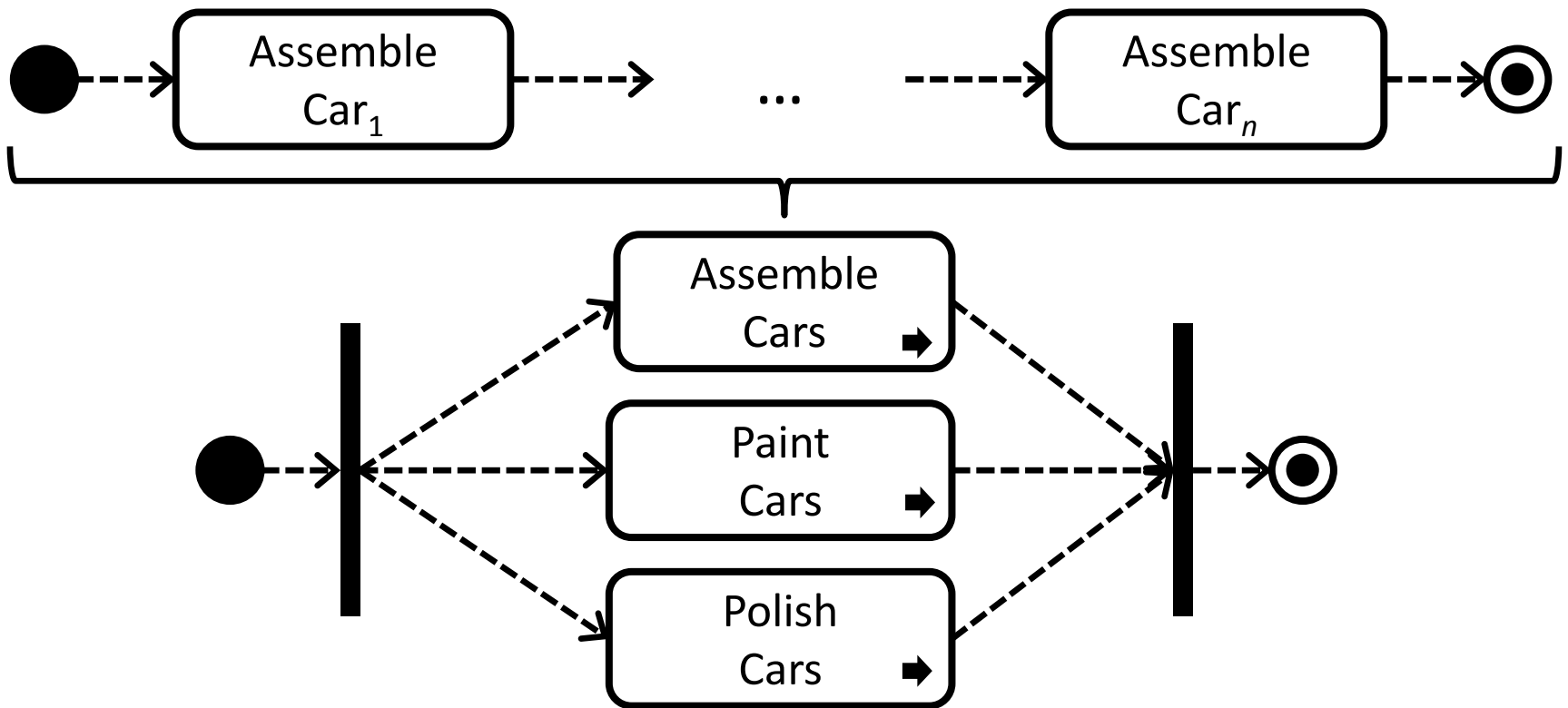
Különböző szempontok szerinti modellezés

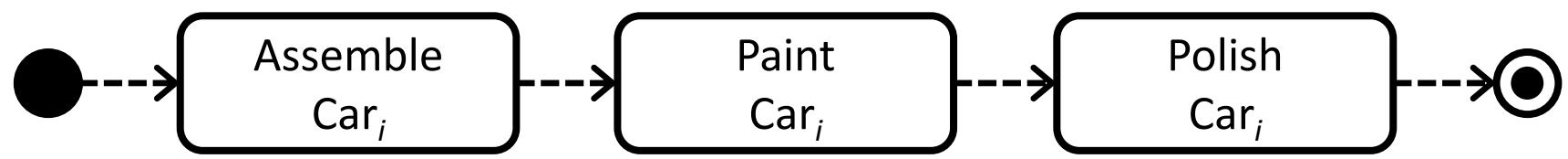
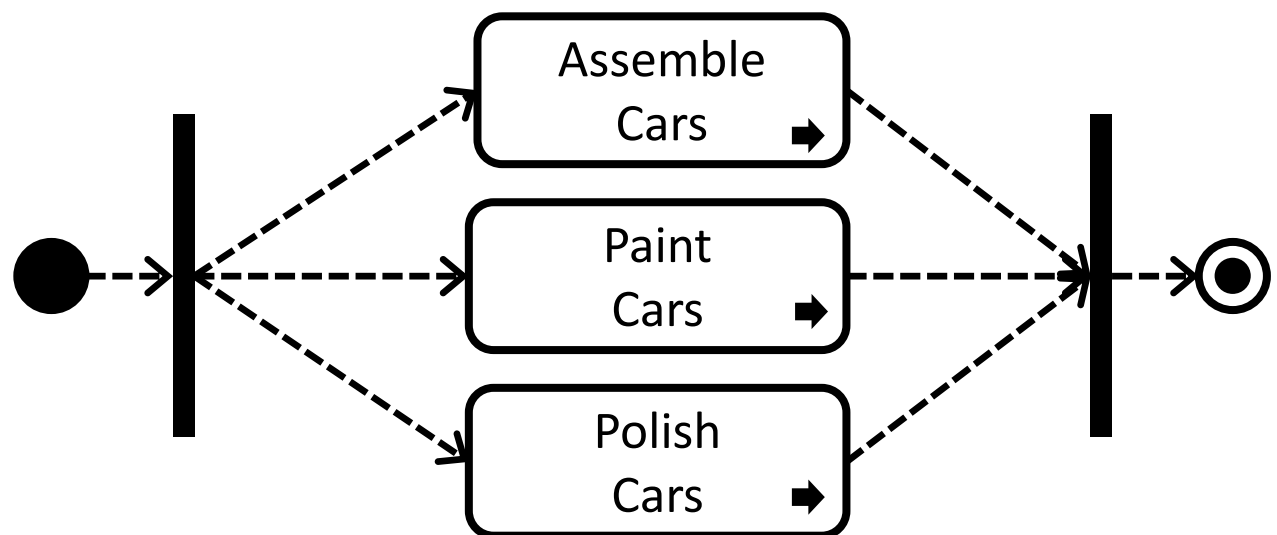
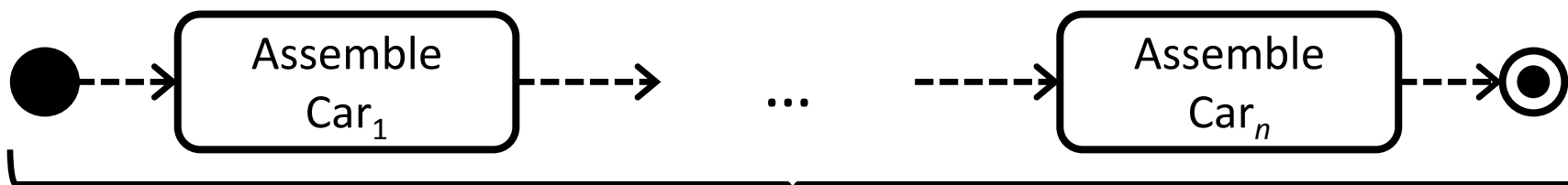
Mi történik egy autóval?

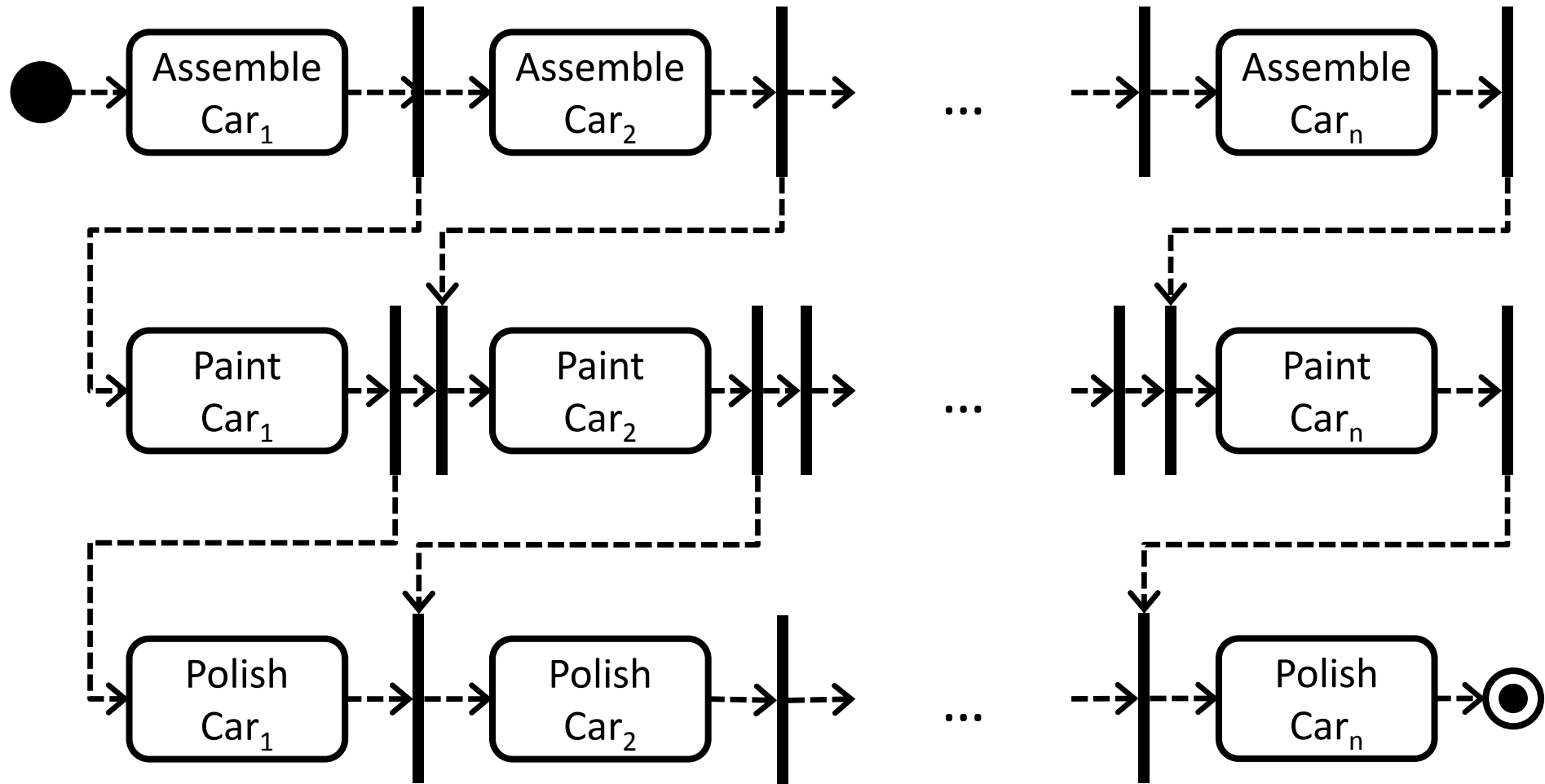
Mi történik a gyártósoron?

Különböző szempontok szerinti modellezés

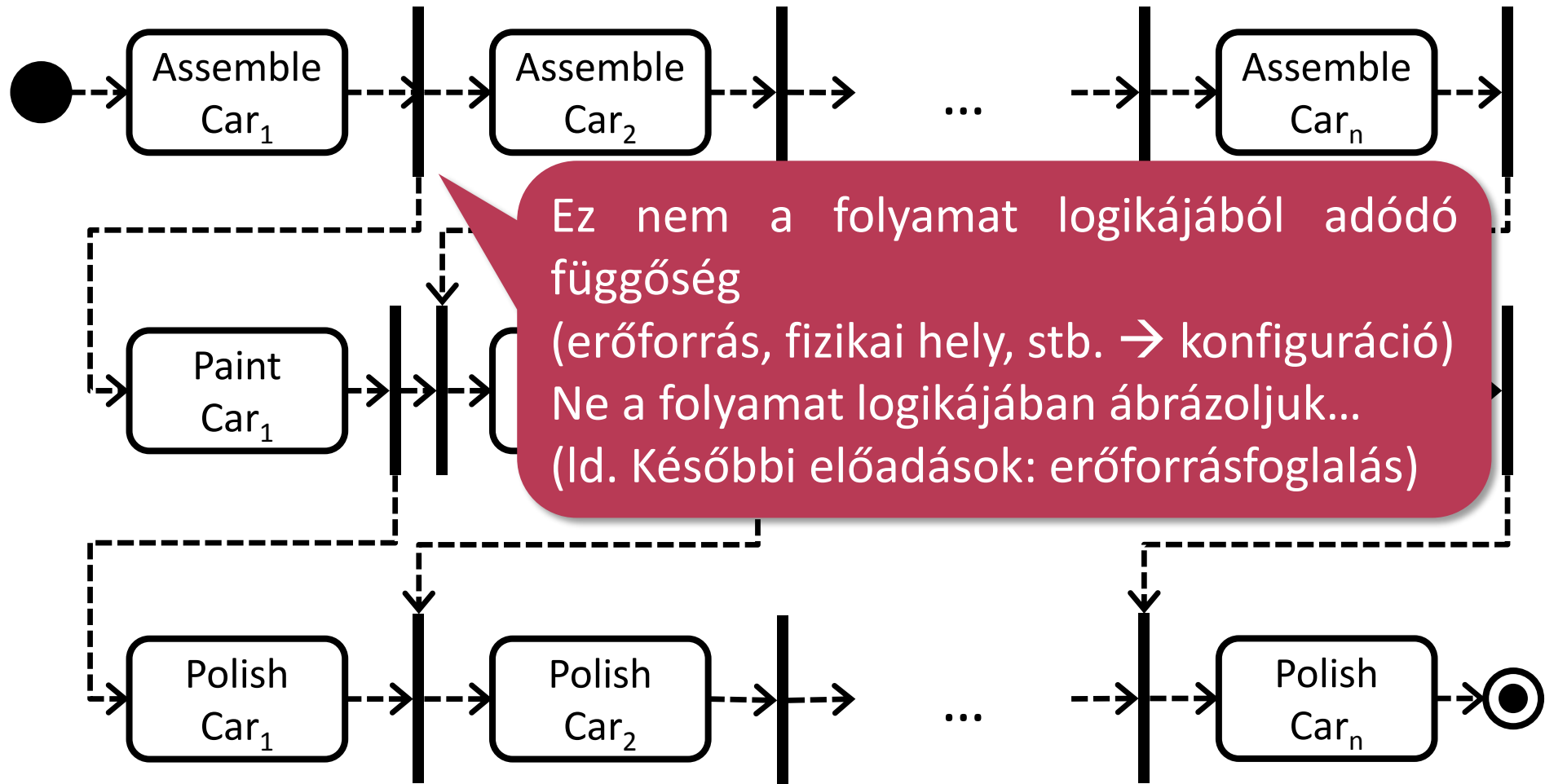

Együttes nézet

- Mindent tartalmaz, de nem túl praktikus

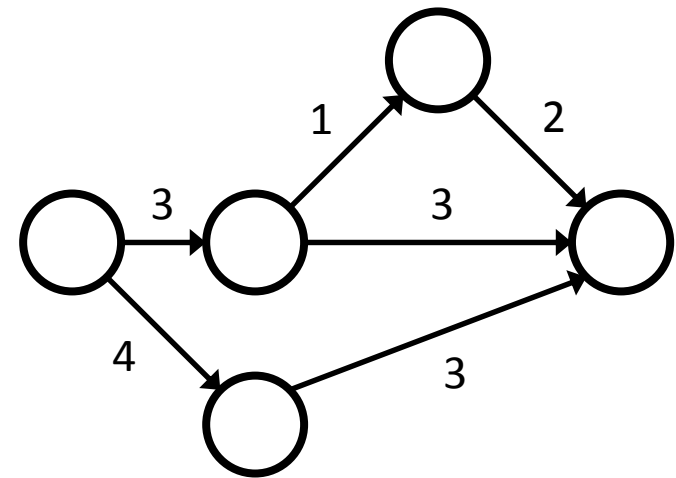
Együttes nézet

- Mindent tartalmaz, de nem túl praktikus

Együttes nézet

- A 2D fork-join háló nem túl praktikus
 - Aspektusokra (autó és gép életútja) külön folyamat
- Sok fork-join tömörebben? → PERT chart
 - Program Evaluation and Review Technique
 - Végrehajtási idő analízisére való, ld. BSz 2
 - (Ez viszont elágazást nem tud)

Tartalom

Ismétlés, kitekintés

Folyamatmodellezés célja

Folyamatmodellek

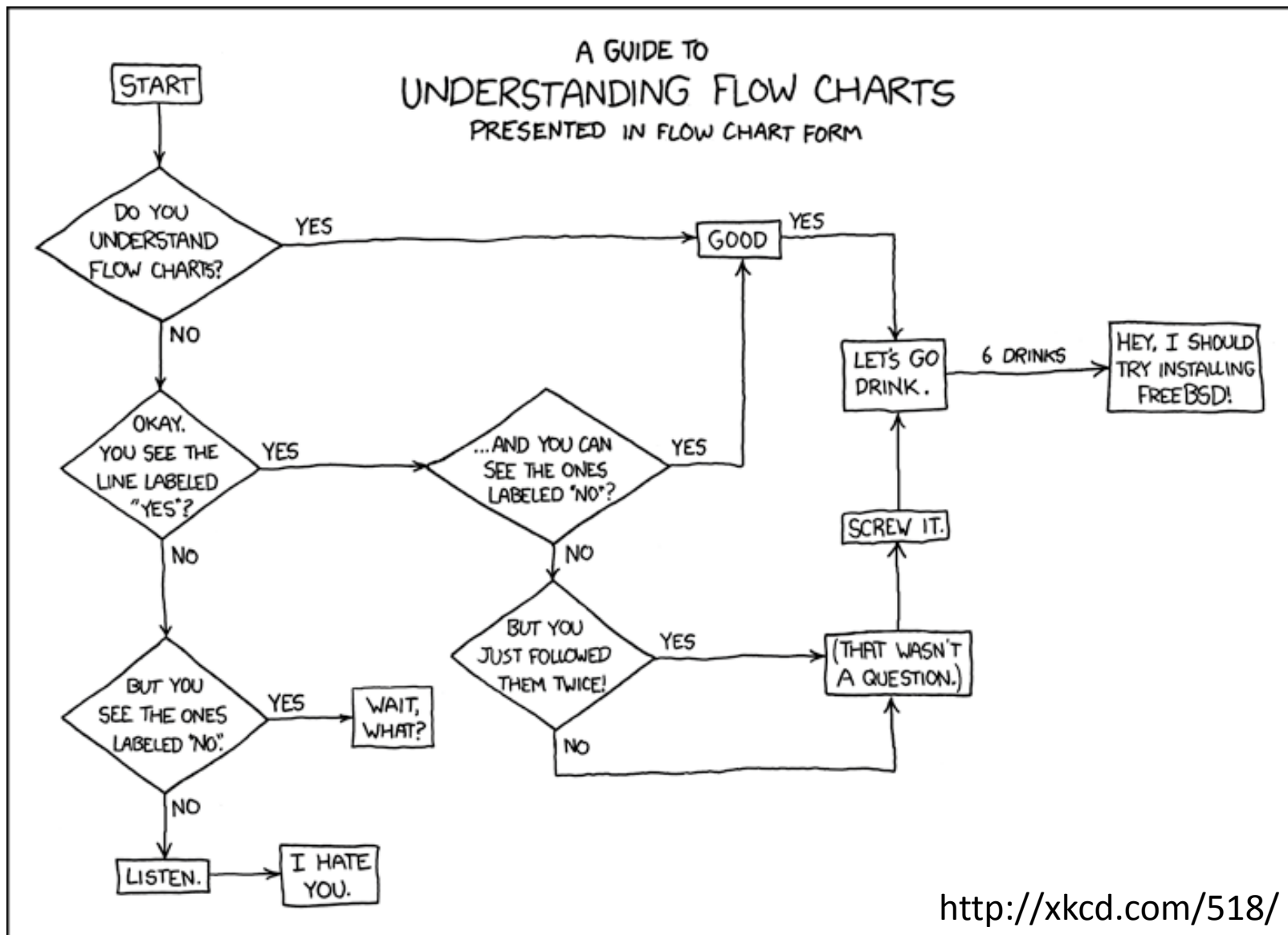

Vezérlési folyamat

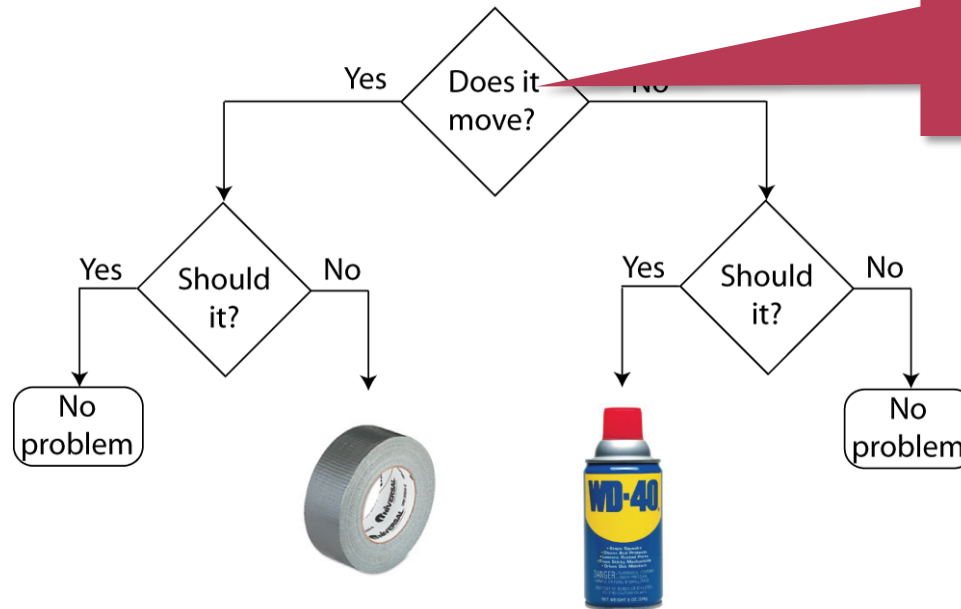
Megvalósítás

Flowchart

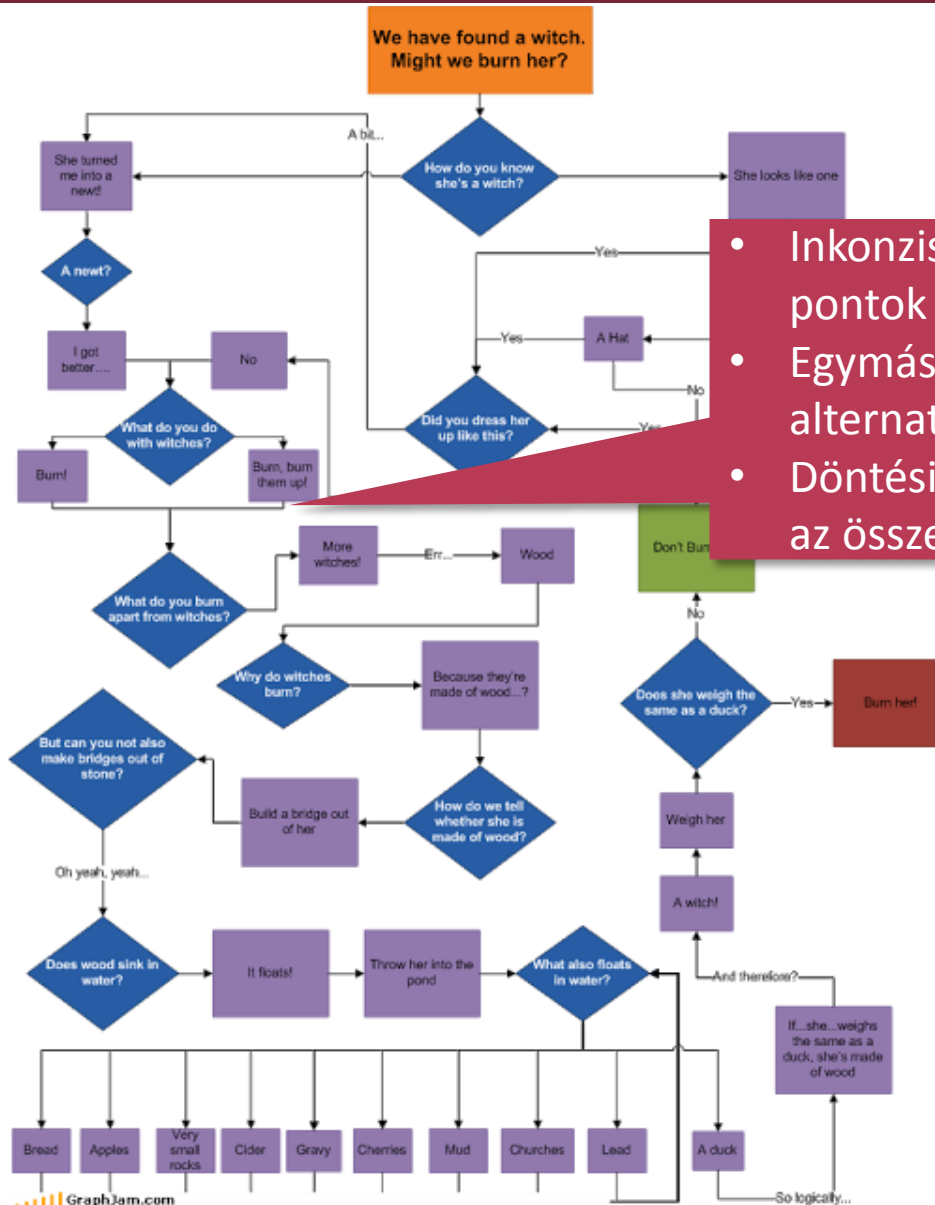
Flowchart

- Flowchart / döntési diagram
 - Döntéshozatali gondolatmenetet ír le
 - Konklúzióhoz vezet
 - Nem fejez ki időbeli szekvenciát
- Speciális eset: döntési fa

Valós feladatnál a döntési pontok és sorrendjük meghatározása nehéz (pl. adatok alapján? Ld. Később: adatelemzés)

Példa: rossz döntési struktúra

- Inkonzisztens döntési pontok
- Egymást nem kizáró alternatívák
- Döntési ágak nem fedik le az összes lehetőséget..

(Gyalog galopp,
ábra: graphjam.com)

Döntések vs tevékenységek?

Munchkin Turn

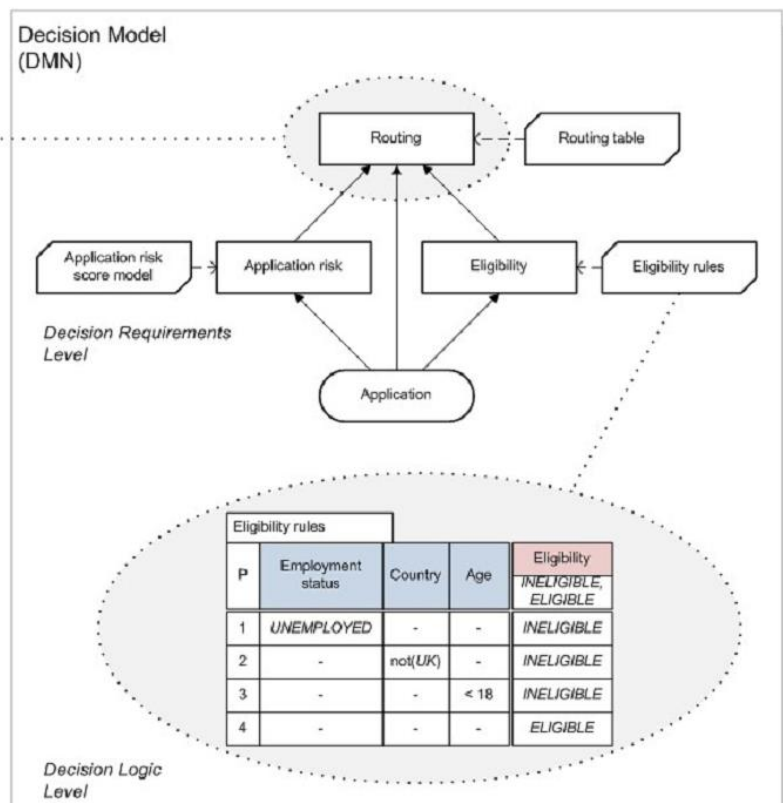
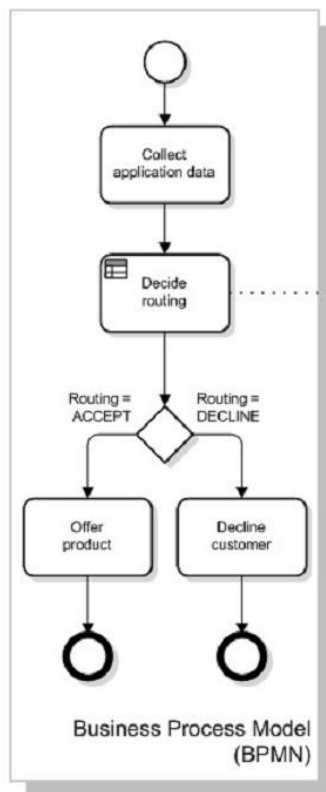

Bár érthető, de nem precíz...
Mi a döntés, mi az egyéb tevékenység?
Mi az állapot, mi az akció/esemény?
Hiányos modell...

http://www.cardboardrepublic.com/cr_reviews/munchkin

Döntések folyamatokban?

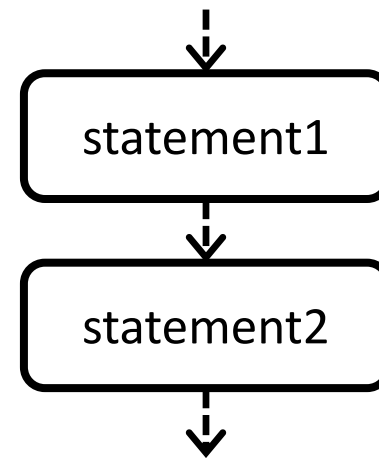
- Elemi lépés “belseje” (ld. később: üzleti szabályok)
- Pl. Decision Model Notation (omg.org)

Vezérlési folyamat

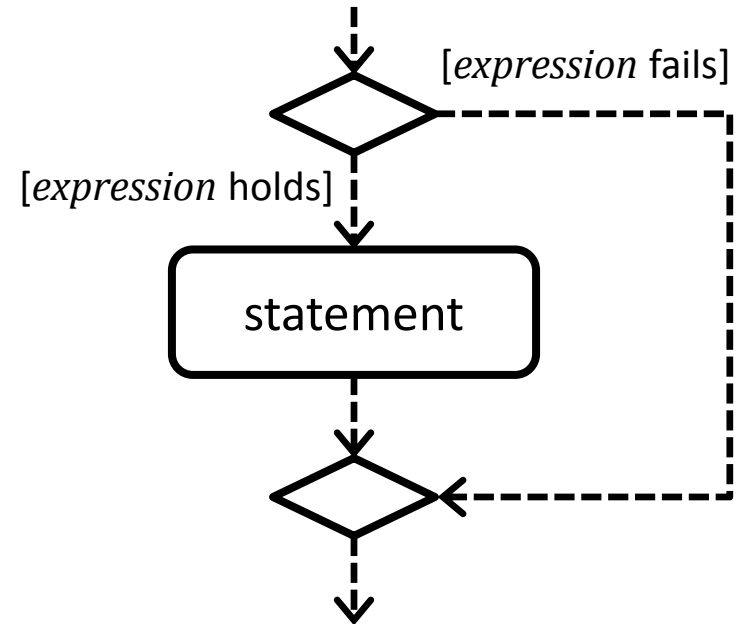
<statement1>

<statement2>

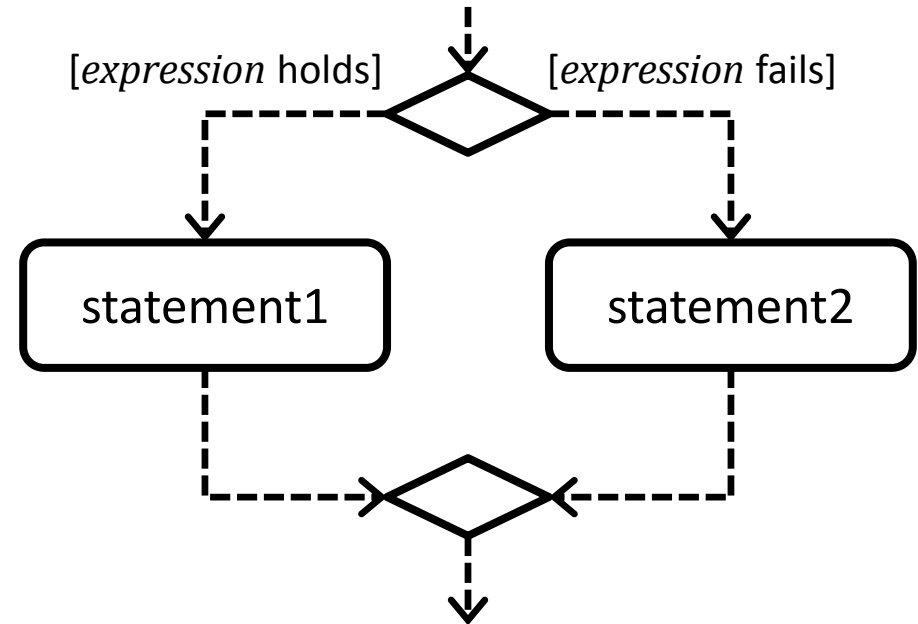
Vezérlési folyamat

if (*<expression>*)
<statement>

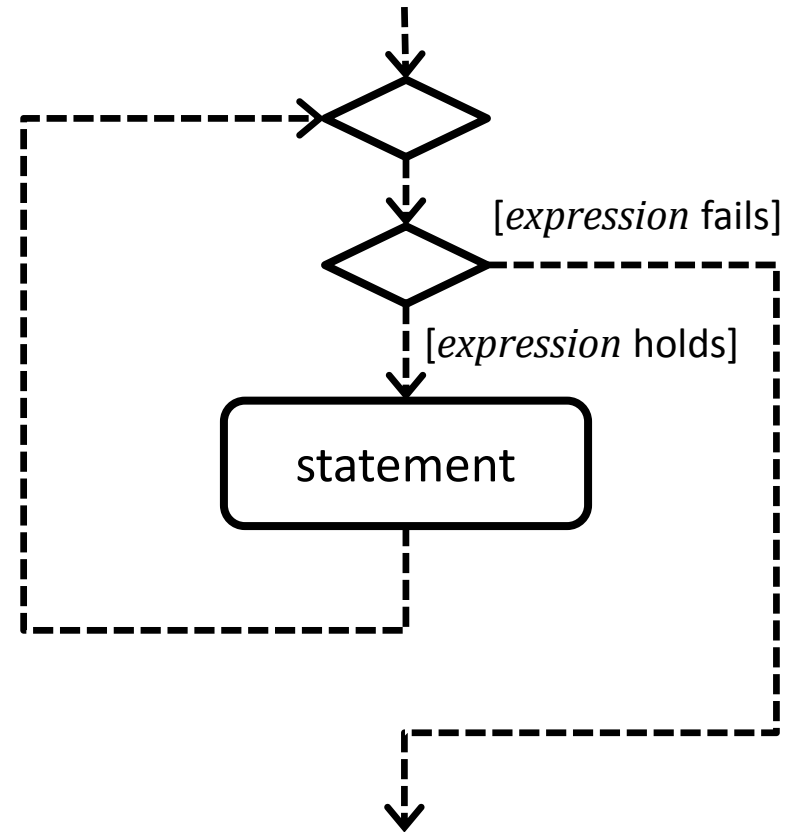
Vezérlési folyamat

```
if (<expression>)  
    <statement1>  
else  
    <statement2>
```


Vezérlési folyamat

while (*<expression>*)
<statement>

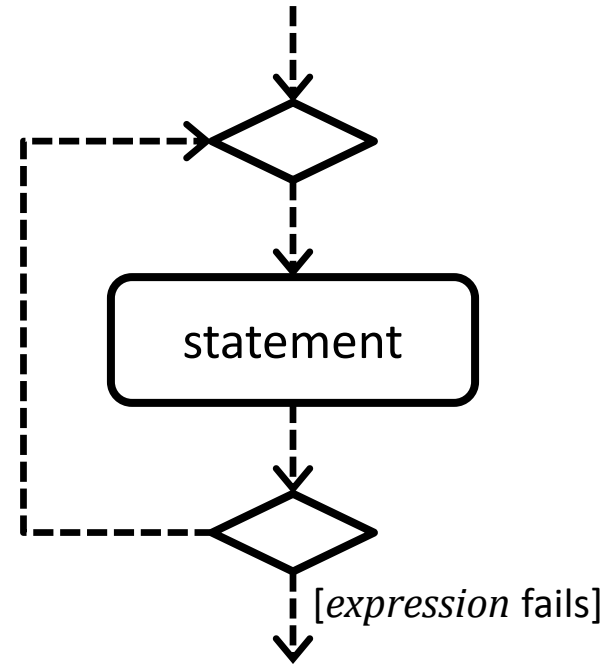

Vezérlési folyamat

do

<statement>

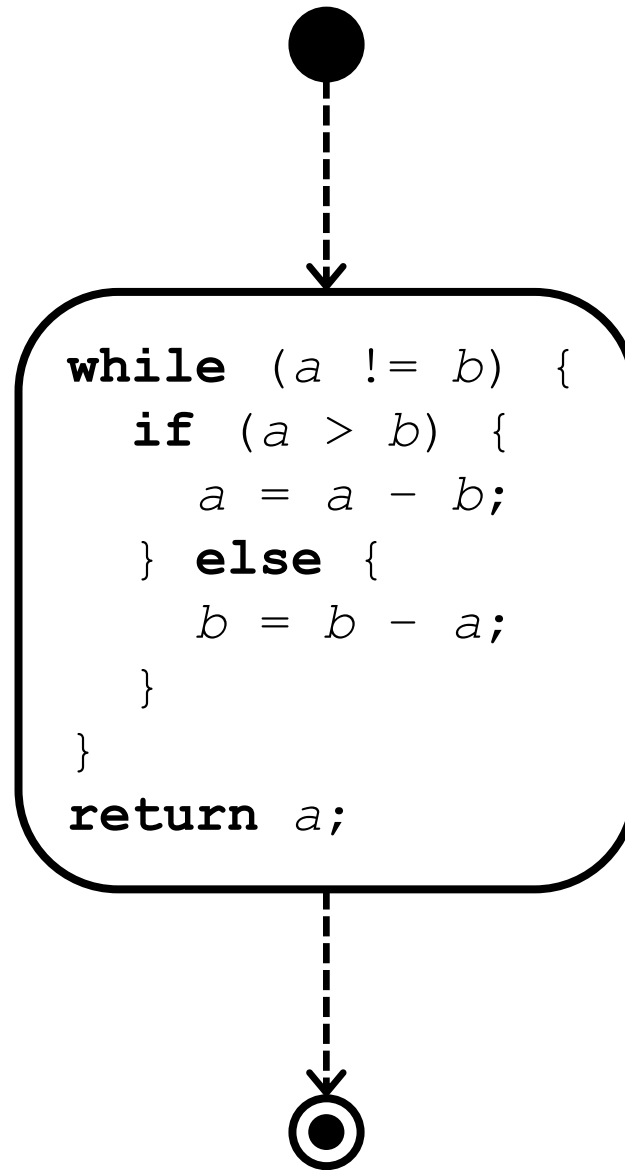
while (*<expression>*)

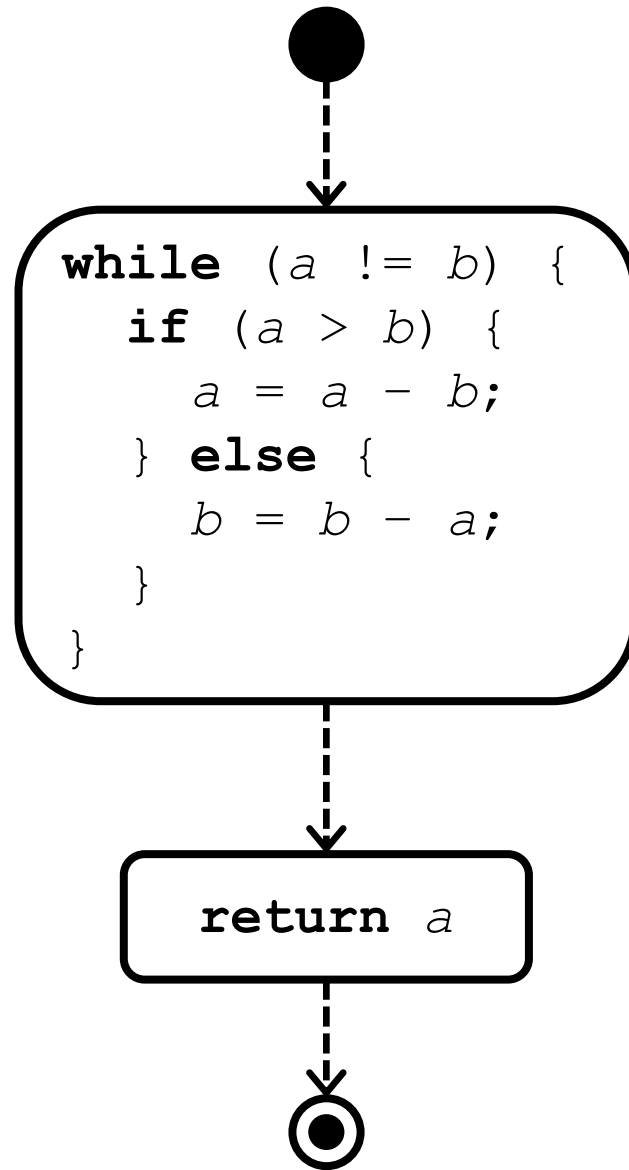
Vezérlési folyamat - példa

```
while (a != b) {  
    if (a > b) {  
        a = a - b;  
    } else {  
        b = b - a;  
    }  
}  
  
return a;
```

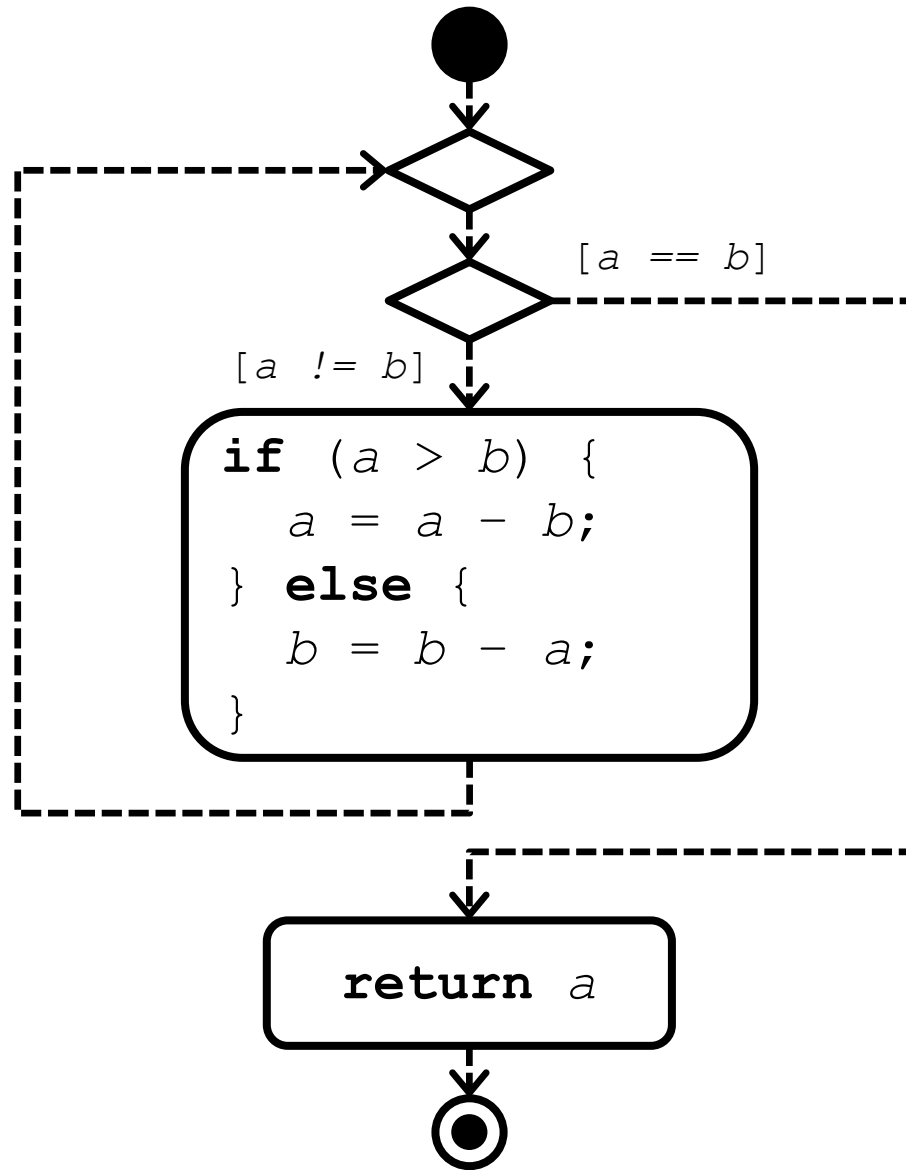
Vezérlési folyamat - példa

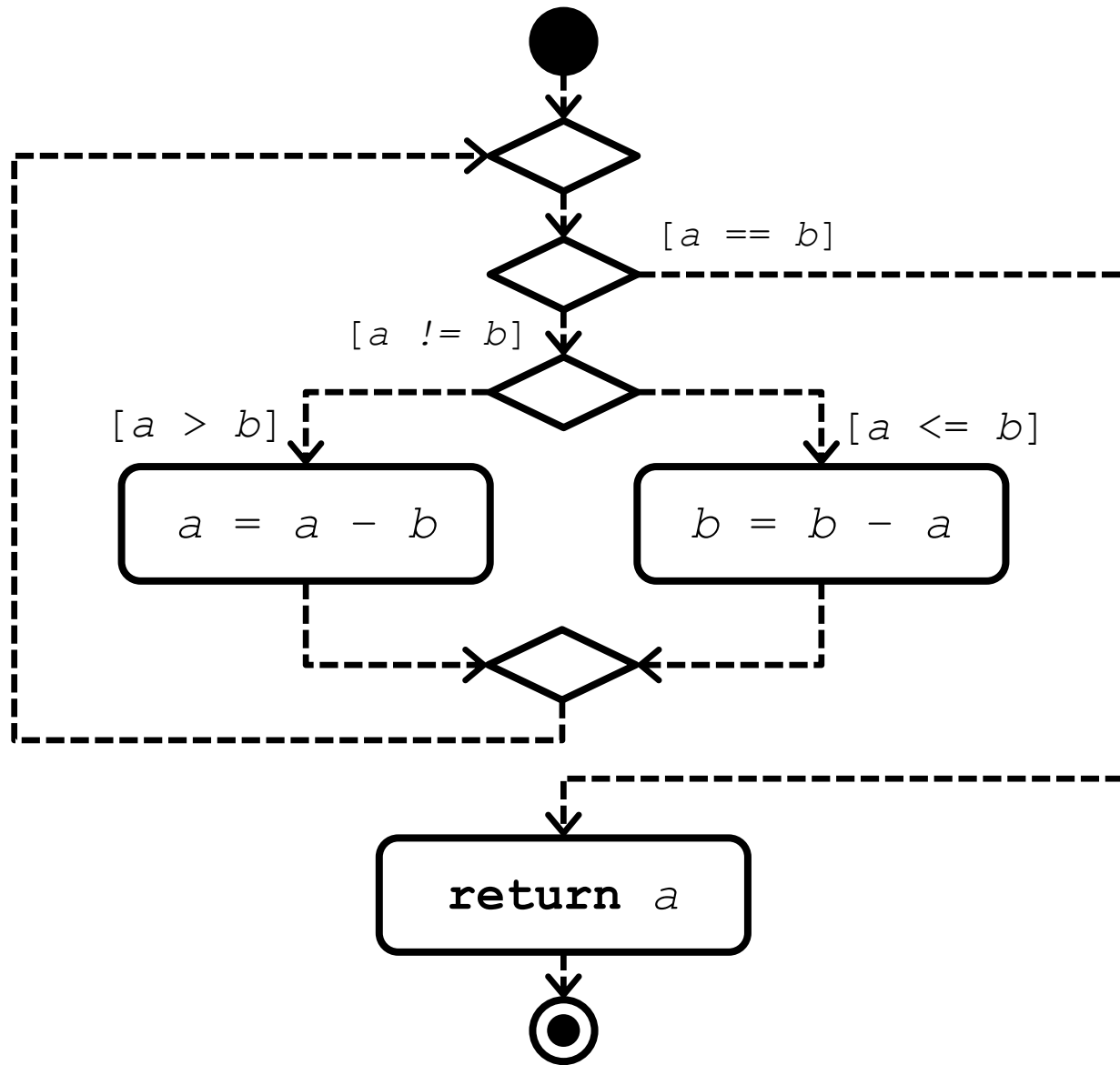
Vezérlési folyamat - példa

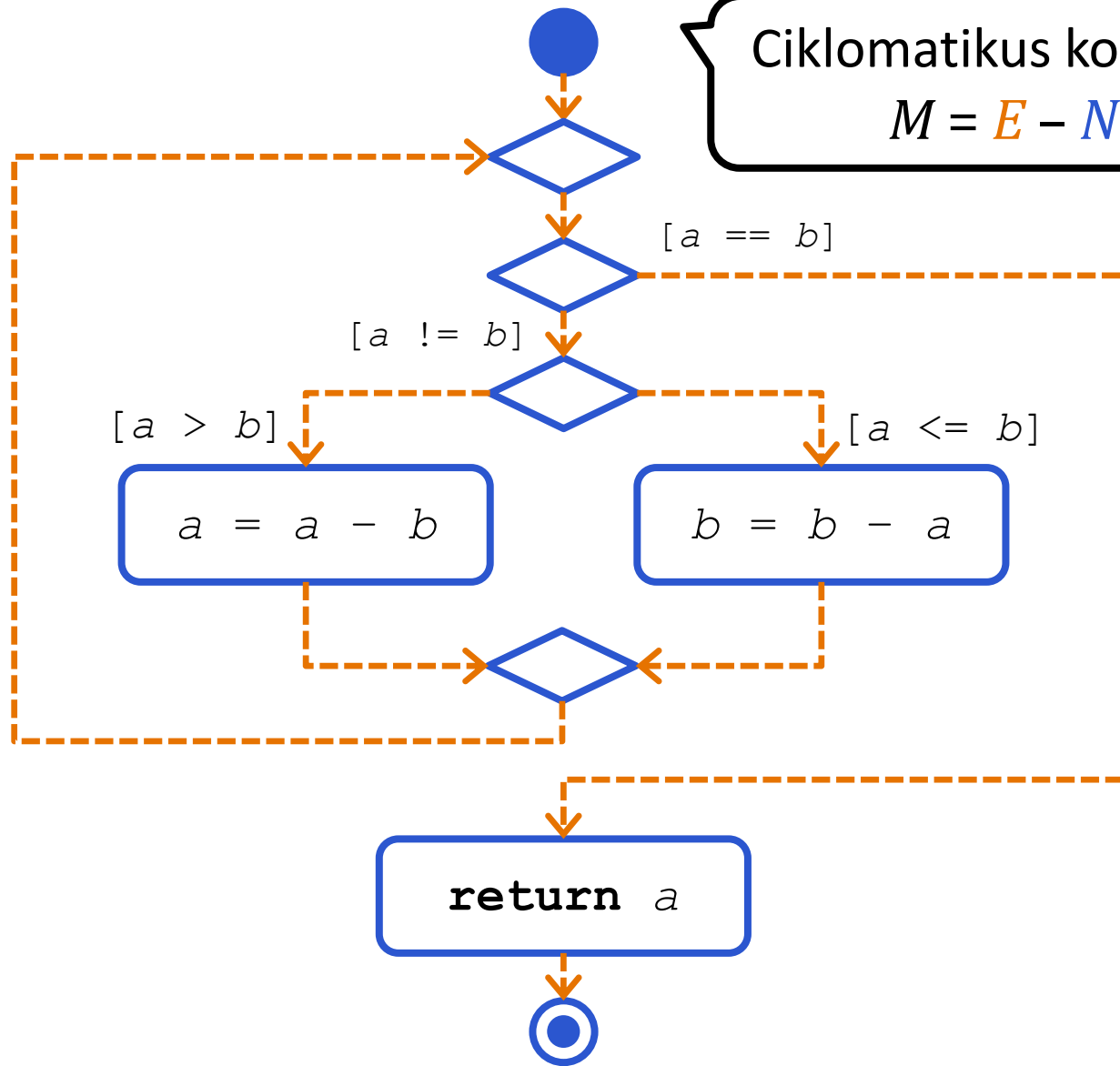
Vezérlési folyamat - példa

Vezérlési folyamat - példa

Vezérlési folyamat - komplexitás

Ciklomatikus komplexitás
 $M = E - N + 2$

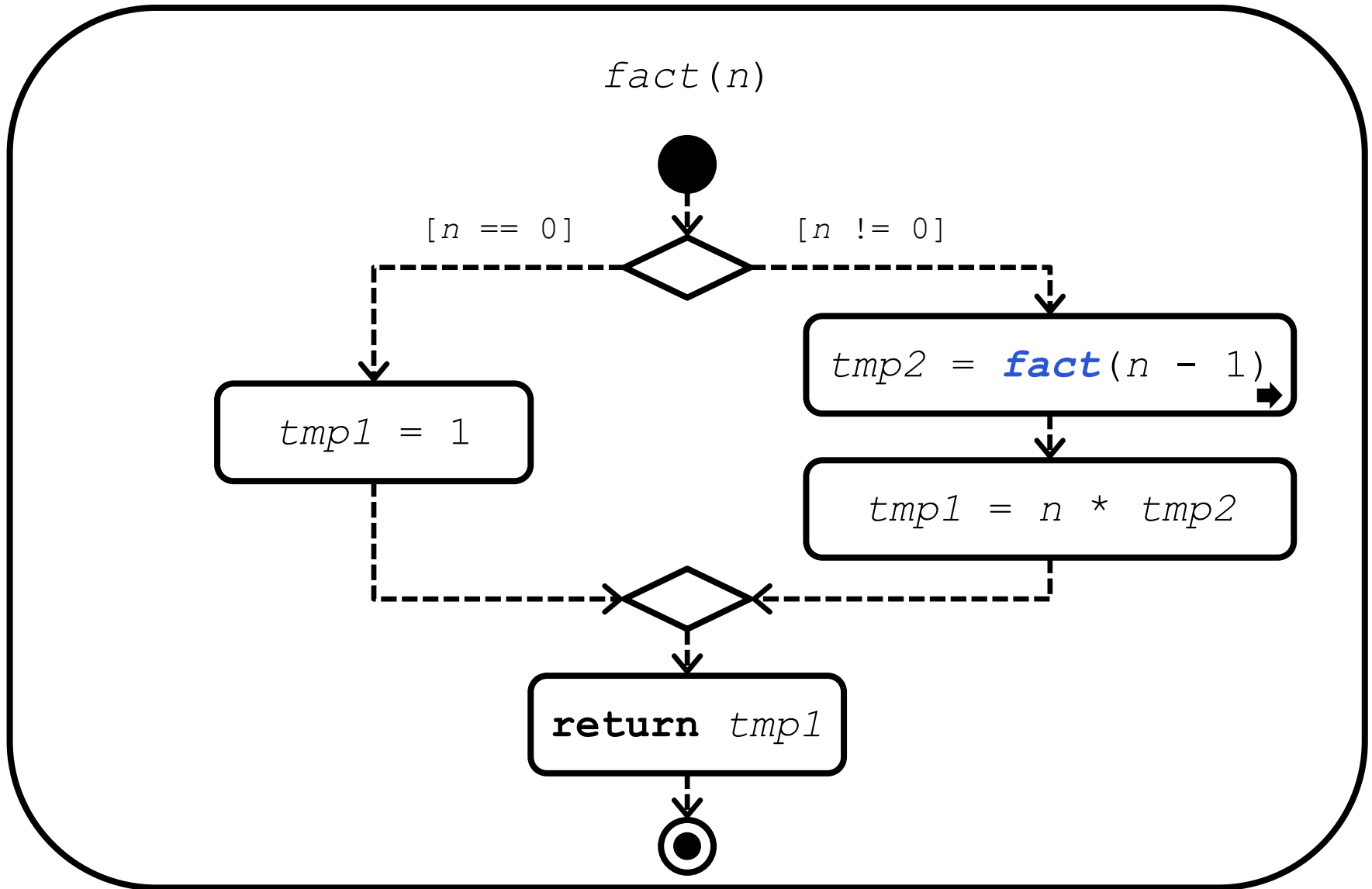
Vezérlési folyamat - rekurzió

```
int fact(int n) {  
    return  
        (n == 0) ? 1 : n * fact(n - 1);  
}
```

Vezérlési folyamat - rekurzió

```
int fact(int n) {  
    int tmp1;  
    if (n == 0) {  
        tmp1 = 1;  
    } else {  
        int tmp2 = fact(n - 1);  
        tmp1 = n * tmp2;  
    }  
    return tmp1;  
}
```

Vezérlési folyamat - rekurzió

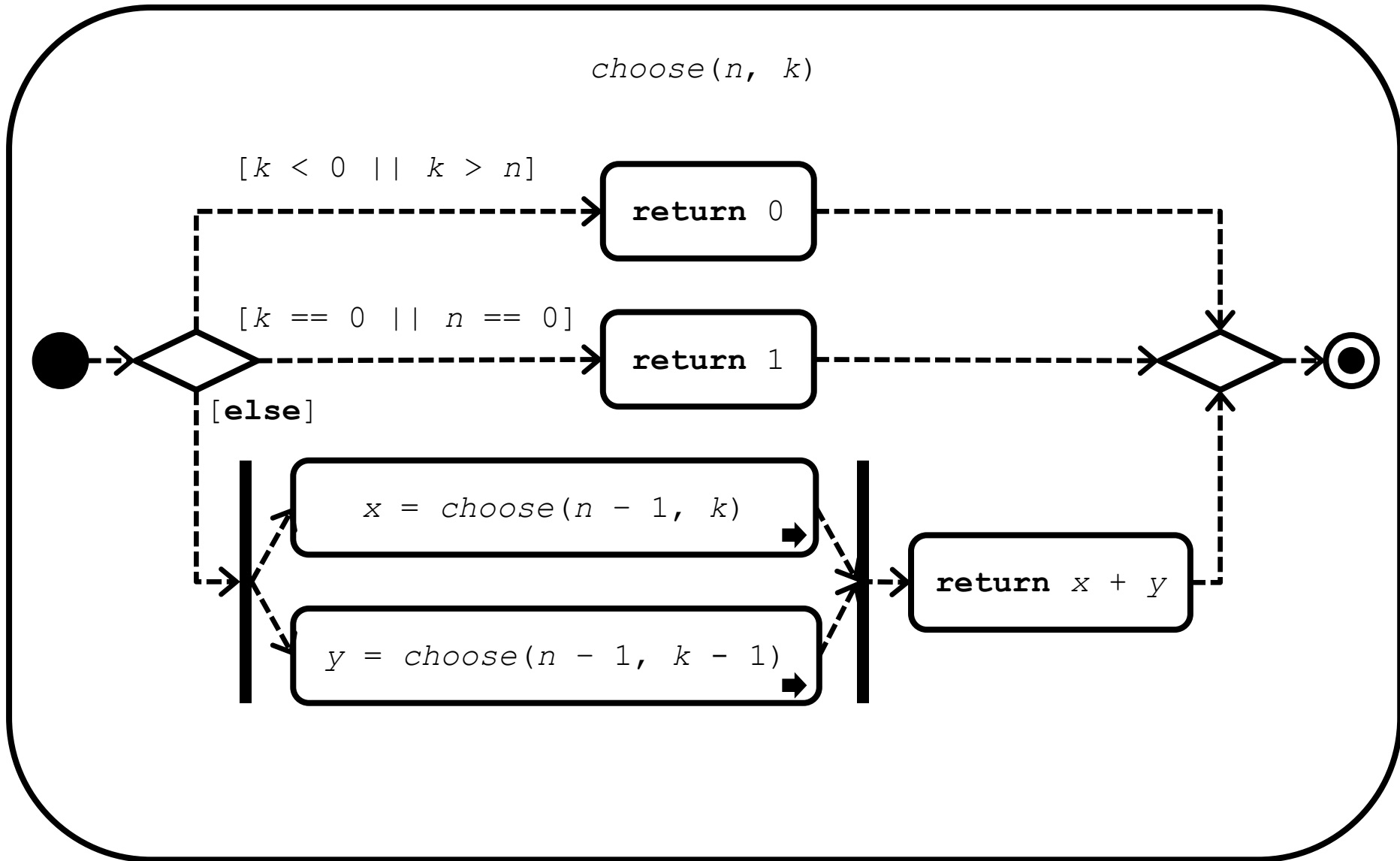
Példa: n alatt a k

```
int choose(int n, int k) {  
    if (k < 0 || k > n) {  
        return 0;  
    } else if (k == 0 && n == 0) {  
        return 1;  
    } else {  
        int x = spawn choose(n - 1, k);  
        int y = spawn choose(n - 1, k - 1);  
        sync;  
        return x + y;  
    }  
}
```

$$\binom{0}{0} = 1$$

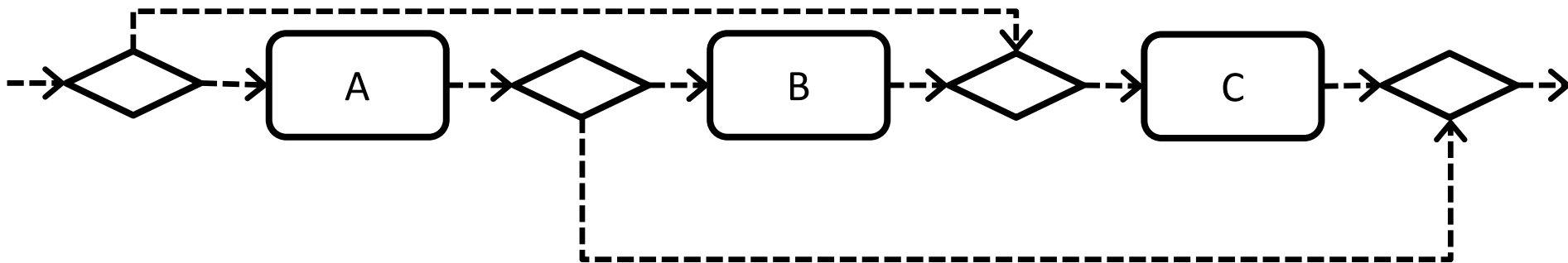
$$\binom{n}{k} = \binom{n-1}{k} + \binom{n-1}{k-1}$$

Példa: n alatt a k

Jólstrukturált folyamatok

- Vezérlési blokkokból építkezünk
 - Egy bemenet, egy kimenet, közte jól strukturált blokk
 - Szekvencia, decision-merge és fork-join blokk, ciklus
 - (üres vezérlési szakasz)
- Analógia: strukturált programozás (**goto** helyett vezérlési szerkezetek)
- Nem jólstrukturált folyamatra példa:

Jólstrukturált folyamatok

- Bizonyos formalizmusok kikényszerítik
 - pl. BPEL (üzleti folyamatok webszolgáltatások fölött)
 - Pl. Struktogram (Nassi-Shneiderman)

